

ÅRSREGNSKAP 2016

Tabellen under viser noen sentrale elementer fra resultat, balanse, kontantstrøm og noter for TINE Konsern for perioden fra 2012 til 2016.

Tall i MNOK

TINE KONSERN	2016	2015	2014	2013	2012
Fra resultat:					
Driftsinntekter	22 569	22 204	21 440	20 429	19 751
Vareforbruk og varebeholdningsendringer	12 644	12 486	11 969	11 437	11 312
Personalkostnader	3 695	3 887	3 833	3 860	3 570
Av- og nedskrivninger	989	950	939	910	850
Andre driftskostnader	3 278	3 203	3 335	3 274	3 084
Sum driftskostnader	20 607	20 526	20 077	19 481	18 817
Driftsresultat	1 962	1 678	1 363	948	934
Finansinntekter og -kostnader	-99	-99	-177	-158	-172
Resultat før skatt	1 862	1 579	1 187	790	762
Skattekostnad	229	155	173	105	93
Årsresultat	1 634	1 424	1 013	685	669
Fra balanse:					
Immaterielle eiendeler	163	131	150	158	172
Varige driftsmidler	8 053	7 927	7 780	7 861	7 804
Finansielle anleggsmidler	2 842	2 362	2 048	1 987	2 015
Varebeholdning	2 118	2 058	1 861	1 826	1 604
Kortsiktige fordringer	2 052	2 080	2 207	2 078	1 966
Bankinnskudd, kontanter, pengemarkedspapirer og aksjefond	801	559	582	414	138
Sum eiendeler	16 029	15 117	14 627	14 323	13 700
Egenkapital	7 289	6 649	6 127	5 914	5 586
Langsiktig rentebærende gjeld	3 604	2 858	3 433	3 675	3 185
Annen langsiktig gjeld	1 028	943	975	693	684
Leverandørgjeld	1 693	1 784	1 795	1 693	1 748
Kortsiktig rentebærende gjeld	41	619	344	706	1 009
Annen kortsiktig gjeld	2 375	2 264	1 954	1 641	1 489
Sum gjeld og egenkapital	16 029	15 117	14 627	14 323	13 700
Fra kontantstrøm:					
Fra operasjonelle aktiviteter	2 187	1 780	1 959	1 325	1 203
Til investeringsaktiviteter	-1 260	-988	-765	-826	-1 638
Til/fra finansieringsaktiviteter	-682	-821	-1 031	-215	179
Netto endring i bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer	245	-30	163	284	-256
Noteopplysninger:					
Gjennomsnittlig antall ansatte regnet i årsverk	5 232	5 272	5 386	5 414	5 316
Disponert til etterbetaling fra TINE SA i MNOK	963	870	623	381	383

RESULTATREGNSKAP

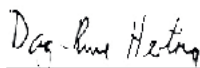

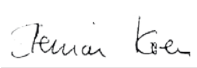
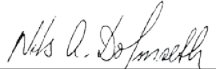

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Note	2016	2015
DRIFTSINNEKTER				
20 873 660	20 612 066	1	16 512 079	16 406 553
1 237 893	1 189 361		1 237 893	1 189 361
457 147	402 974	3	665 355	584 132
22 568 700	22 204 401		18 415 327	18 180 046
DRIFTSKOSTNADER				
12 644 446	12 486 484	6	10 153 989	10 036 606
3 695 314	3 886 720	7, 8, 26	3 036 125	3 230 377
986 974	942 700	12, 13	846 235	813 175
2 520	7 580	12, 13	2 506	7 344
3 277 794	3 202 916	9, 10	2 651 064	2 600 281
20 607 048	20 526 400		16 689 919	16 687 783
1 961 652	1 678 001		1 725 408	1 492 263
FINANSINNEKTER OG -KOSTNADER				
-	-	14	65 461	43 685
9 774	10 409	14	525	777
-100 501	-92 083	20	-91 412	-85 108
-1 295	-12 675	20	86 542	-100 373
-7 251	-5 073	21	57 797	48 108
-99 273	-99 422		118 913	-92 911
1 862 379	1 578 579		1 844 321	1 399 352
228 756	154 857	11	210 289	97 631
1 633 623	1 423 722		1 634 032	1 301 721
34 106	26 092	17		
1 599 517	1 397 630	17		
Overføringer:				
		17	-963 401	-870 029
		17	-84 000	-
		17	-586 630	-431 692
			-1 634 032	-1 301 721
			2 489	4 677

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Note	2016	2015
			GJELD OG EGENKAPITAL	
			EGENKAPITAL	
			Innskutt egenkapital	
6 250	6 429	17	6 250	6 429
6 250	6 429		6 250	6 429
			Opptjent egenkapital	
424 000	340 000	17	424 000	340 000
6 766 697	6 241 664	17	6 693 767	6 103 887
7 190 697	6 581 664		7 117 767	6 443 887
91 621	61 126	17	-	-
7 288 568	6 649 219		7 124 017	6 450 316
			LANGSIKTIG GJELD	
			Avsetning for forpliktelser	
164 473	154 037	8	129 763	116 397
161 021	203 996		142 088	181 614
702 773	584 593	11	621 074	510 019
1 028 267	942 626		892 925	808 030
			Annen langsiktig gjeld	
1 499 674	858 195		1 486 924	842 922
2 070 000	2 000 000		2 070 000	2 000 000
33 936	-		-	-
3 603 610	2 858 195	24	3 556 924	2 842 922
4 631 877	3 800 821		4 449 849	3 650 952
			KORTSIKTIG GJELD	
			Leverandørgjeld	
663 205	735 074		663 205	735 074
-	-		341 271	309 450
1 030 274	1 049 354	16	742 008	797 564
1 693 479	1 784 428		1 746 484	1 842 088
			Annen kortsiktig gjeld	
40 971	618 678	25	3 843	552 160
963 401	870 029		963 401	870 029
108 489	104 887	11	76 493	75 284
191 536	236 691		175 412	204 955
-	-		3 319	6 406
1 111 132	1 052 188		958 304	889 438
2 415 529	2 882 473		2 180 772	2 598 272
4 109 008	4 666 901		3 927 256	4 440 360
16 029 453	15 116 941		15 501 122	14 541 628

OSLO, 14. FEBRUAR 2017

 ANDERS JOHANSEN	 HELGA THORVIK ULVEN	 ASKILD EGGEBO	 CECILIE BJØRLO	 TURID NÆSS	 NORVALD DALSBØ
 ROLF ØYVIND THUNE	 MARIT HAUGEN	 TOR ARNE JOHANSEN	 DAG RUNE HERTING	 ELIN AARVIK	 STEINAR KOEN
 NILS ASLE DØLMSETH Nestleder	 TROND REIERSTAD Leder	 HANNE REFSHOLT Konsernsjef			

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015		2016	2015
		Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
1 862 379	1 578 579	Resultat før skattekostnad	1 844 321	1 399 352
-135 658	-114 550	Periodens betalte skatt	-101 138	-83 193
-54 198	-16 453	Gevinst (-) og tap ved salg av varige driftsmidler	-53 187	-16 067
979 794	950 280	Avskrivninger og nedskrivninger	839 041	820 519
-	-	Reversering av nedskrivning av finansielle anleggsmidler	-62 860	-52 000
-	205	Gevinst (-) og tap ved salg av finansielle anleggsmidler	-	1 060
69 590	-229 833	Urealisert verdiendring finansielle poster	-28 503	-127 022
-	-	Mottatt utbytte fra datterselskap	-21 264	-19 577
-316 233	-276 112	Forskjell mellom kostnadsført pensjon og inn- og utbetalinger i pensjonsordninger	-311 294	-265 054
		Forskjell mellom resultatført og mottatt utbytte fra felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap	-	-
-9 774	-10 408	Effekt av valutakursendringer og urealisert agio	-	-
-59 149	29 284	Endring i varelager	-86 645	-140 243
-59 816	-196 611	Endring i kundefordringer og andre kortsiktige fordringer	-59 200	33 101
-49 838	6 036	Endring i leverandørgjeld	-127 424	-13 641
-90 949	-10 394	Endring i annen kortsiktig gjeld	67 074	73 973
51 110	69 711	Endring på konsernmellomværende av operasjonelle aktiviteter	27 986	30 209
-	-			
2 187 258	1 779 734	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	1 926 907	1 641 417
		Kontantstrømmer til investeringsaktiviteter		
64 779	38 215	Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	61 651	36 839
-1 130 880	-1 038 318	Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	-989 863	-951 028
-6 942	15 207	Endring i langsiktige fordringer og forpliktelser	567	9 757
-	-	Innbetalinger ved salg av finansielle anleggsmidler	-	1 689
-	-3 528	Utbetalinger ved kjøp av finansielle anleggsmidler	-	-4 100
-186 560	-	Utbetalinger ved kjøp av virksomhet	-	-
-	-	Inn- og utbetalinger til konserninterne langsiktige fordringer	-155 211	19 577
-1 259 603	-988 424	Netto kontantstrøm til investeringsaktiviteter	-1 082 856	-887 266
		Kontantstrømmer til / fra finansieringsaktiviteter		
731 288	-	Innbetalinger ved opptak av ny langsiktig gjeld	704 977	-
-	-600 588	Utbetalinger ved nedbetaling av langsiktig gjeld	-	-601 423
3 843	-	Innbetalinger ved opptak av ny kortsiktig gjeld	3 843	-
-400 000	100 000	Netto inn- og utbetalinger av sertifikatlån	-400 000	100 000
-20 611	-18 723	Utbetalt til minoriteter	-	-
-181 549	174 258	Netto endring i kassekreditt	-152 160	152 160
-179	-462	Inn- og utbetalinger av andelskapital	-179	-462
-	-	Endring på mellomværende av konsernbidrag	-21 210	12 988
-815 230	-475 781	Utbetalt etterbetaling og lån til melkeprodusentene	-815 230	-475 781
-682 438	-821 296	Netto kontantstrøm til / fra finansieringsaktiviteter	-679 959	-812 518
245 217	-29 986	Netto endring i bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer	164 092	-58 367
558 609	581 921	Bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer 01.01	402 080	460 447
-2 340	6 674	Valutaeffekt på kontanter og kontantekvivalenter	-	-
801 486	558 609	Bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer 31.12	566 172	402 080

REGNSKAPSPRINSIPPER

REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk i Norge

KONSOLIDERING

Konsernregnskapet presenterer samlet økonomisk stilling, resultat av årets virksomhet og kontantstrømmer for morselskapet, TINE SA, og datterselskapene. Datterselskap omfatter de selskap hvor TINE SA direkte eller indirekte har bestemmende innflytelse, som følge av juridisk eller faktisk kontroll. Bestemmende innflytelse anses, i utgangspunktet, å foreligge når en direkte eller indirekte eier mer enn 50 % av den stemmeberettigede kapital. Det anvendes enhetlige regnskapsprinsipp for alle selskap som inngår i konsernet. Alle transaksjoner mellom konsernselskapene, mellomværende og urealiserte konserngevinster elimineres i konsernregnskapet.

Eierandeler i datterselskap innarbeides i konsernregnskapet etter oppkjøpsmetoden. Forskjellen mellom kostpris for eierandelene og bokført verdi av netto eiendeler på oppkjøpstidspunktet analyseres og henføres til de enkelte balanseposter i henhold til virkelig verdi. Kostpris som overstiger virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler, aktiveres som goodwill og avskrives i resultatregnskapet i takt med de underliggende forhold og forventet økonomisk levetid. Ved oppkjøp anvendes nominell skattesats på merverdi eksklusiv goodwill.

Minoritetenes andel inngår i konsernets egenkapital. Endrede eierandeler i datterselskap behandles som egenkapitaltransaksjoner i konsernet og det oppstår således ikke gevinst eller tap i konsernregnskapet.

Felleskontrollert virksomhet er selskap hvor TINE har felles kontroll sammen med en eller flere eiere, og hvor andelen er av langsiktig strategisk karakter. Felles kontroll foreligger normalt der konsernet har en eierandel på 50 %.

Tilknyttede selskap er selskap der konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll, og hvor andelen er av langsiktig strategisk karakter. Betydelig innflytelse foreligger normalt der konsernet har en eierandel på mellom 20 % og 50 %.

Felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap innarbeides etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Kostpris som overstiger ervervet andel av bokført egenkapital balanseføres som merverdi og avskrives i takt med de underliggende forhold og forventet økonomisk levetid. Konsernets resultat består av andel av resultat etter skatt i de tilknyttede og felleskontrollerte virksomhetene med fradrag for eventuelle avskrivninger på merverdier, samt gevinst og tap ved realisasjon av andeler. I resultatregnskapet er andel av resultatet presentert som del av finansresultatet. I balansen klassifiseres eierandeler i felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap som finansielle anleggsmidler. Andel av underskudd resultatføres ikke hvis dette medfører at balanseført verdi av investeringen blir negativ, med mindre konsernet har påtatt seg en forpliktelse eller avgitt garantier for det selskapet.

Ved innarbeidelse av investeringer i datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap hvor årsregnskapene er utarbeidet i utenlandsk valuta, omregnes balanseposter til norske kroner på grunnlag av balansedagens kurs. Resultatposter omregnes til norske kroner på grunnlag av gjennomsnittskurs for regnskapsåret. Omregningsdifferansen som oppstår ved at selskapets inngående egenkapital og

årets resultat er omregnet til annen kurs enn utgående egenkapital inngår i konsernets egenkapital.

DRIFTSINNEKTER OG ANDRE INNEKTER

Driftsinntekter vurderes til virkelig verdi av vederlaget, netto etter fradrag for merverdiavgift, returer, rabatter og andre offentlige avgifter. Inntekt fra salg av varer resultatføres når produktene er levert til kunden og det ikke er uoppfylte forpliktelser som kan påvirke kundens aksept av leveringen. Levering er ikke foretatt før produktene er sendt til avtalt sted og risiko for tap og ukurans er overført til kunden. Individuelle vurderinger basert på avtaler brukes som grunnlag for å estimere og bokføre avsetninger for kvantumsrabatter og varereturer på salgstidspunktet. Tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

DRIFTSKOSTNADER

Kostnader resultatføres i samme periode som tilhørende inntekt.

HOVEDREGEL FOR KLASSIFISERING AV EIENDELER OG GJELD

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk klassifiseres som anleggsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år, samt andre eiendeler som knytter seg til varekretsløpet, klassifiseres som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er tilsvarende kriterier lagt til grunn. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld er vurdert til pålydende beløp.

IMMATERIELLE EIENDELER

Goodwill

Goodwill er forskjellen mellom anskaffelseskost ved kjøp av virksomhet og virkelig verdi av konsernets andel av netto identifiserbare eiendeler i virksomheten på oppkjøpstidspunktet. Goodwill ved oppkjøp av datterselskap er klassifisert som immateriell eiendel. Goodwill ved kjøp av andel i felleskontrollert virksomhet eller tilknyttet selskap inngår i balanseført verdi av investeringen. Goodwill testes for verdifall og balanseføres til anskaffelseskost med fradrag for akkumulerte av- og nedskrivninger. Avskrivningstid for goodwill er fem år med mindre lengre levetid er særskilt begrunnet.

Andre immaterielle eiendeler

Utgifter til andre immaterielle eiendeler balanseføres i den grad det kan identifiseres en fremtidig økonomisk fordel knyttet til utvikling av en identifiserbar immateriell eiendel og utgiftene kan måles pålitelig. I motsatt fall kostnadsføres slike utgifter fortløpende. Immaterielle eiendeler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Immaterielle eiendeler nedskrives til virkelig verdi dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn sum av balanseført verdi og eventuelle gjenstående tilvirkningsutgifter.

Forsknings- og produktutviklingskostnader

Egne forsknings- og utviklingsutgifter kostnadsføres løpende.

ANLEGGSMIDLER

Varige driftsmidler

Investeringer i produksjonsanlegg og andre varige driftsmidler måles til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Renter som knytter seg til anleggsperioden for betydelige varige driftsmidler under oppføring balanseføres som en del av kostprisen. Anskaffelseskost for varige driftsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives

lineært over den økonomiske levetiden. Kostnader forbundet med normalt vedlikehold og reparasjoner blir løpende kostnadsført. Kostnader ved større utskiftninger og fornyelser som øker driftsmidlenes levetid vesentlig, aktiveres og avskrives i takt med driftsmidlet. Dersom gjenvinnbart beløp av driftsmidlet er lavere enn balanseført verdi og verdifallet forventes å ikke være forbigående, foretas nedskrivning til gjenvinnbart beløp. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdien av de fremtidige kontantstrømmene som eiendelen forventes å generere.

Leieavtaler

Leieavtaler klassifiseres som finansiell eller operasjonell leie etter en konkret vurdering av den enkelte avtale. Leieavtaler knyttet til eiendeler som leies på betingelser hvor TINE SA i all hovedsak innehar økonomisk risiko og kontroll til eierskapet, blir klassifisert som finansielle leieavtaler. Varige driftsmidler under finansielle leieavtaler balanseføres og tilhørende leieforpliktelser blir inkludert i balanseposten annen langsiktig gjeld til nåverdien av leiebetalingene. Driftsmiddelet avskrives planmessig, og forpliktelsen reduseres med betalt leie etter fradrag for beregnet rentekostnad.

Leieavtaler der en vesentlig del av risiko og avkastning knyttet til eierskap fortsatt ligger hos utleier, klassifiseres som operasjonelle leieavtaler. Leiebeløp knyttet til operasjonelle leieavtaler kostnadsføres lineært over leieperioden.

Aksjer og andeler i datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap

Investeringer i datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap vurderes etter kostmetoden i selskapsregnskapet. Investeringene vurderes til anskaffelseskost fratrukket eventuelle nedskrivninger. Nedskrivning til virkelig verdi gjennomføres dersom verdifallet ikke er forbigående. Nedskrivningen reverseres i den grad grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede. Mottatt utbytte og konsernbidrag fra datterselskapene som representerer avkastning i eiertiden inntektsføres som annen finansinntekt. Konsernbidrag fra datterselskap bokføres det samme året som datterselskapet avsetter beløpet. Utbytteinntekter inntektsføres når utbyttet er vedtatt.

Andre aksjer og andeler klassifisert som anleggsmidler

Investeringer i anleggsaksjer og andeler hvor selskapet ikke har betydelig innflytelse, balanseføres til anskaffelseskost. Investeringene nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Mottatt utbytte fra selskapene som representerer avkastning i eiertiden, inntektsføres som annen finansinntekt når utbyttet er vedtatt.

Langsiktige fordringer

Langsiktige fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger. Renteinntekter bokføres når de er opptjent.

OMLØPSMIDLER

Varebeholdning

Beholdninger av varer vurderes til det laveste av anskaffelseskost etter «først inn - først ut» prinsippet og virkelig verdi. Anskaffelseskost for egentilvirkede varer og varer under tilvirkning består av direkte materialer, direkte lønn samt andre direkte og indirekte tilvirkningskostnader (basert på normal produksjon). Anskaffelseskost justeres for utjevningssavgifter og -tilskudd. Anskaffelseskost for råvarer og handelsvarer er netto innkjøpspris. Virkelig verdi er estimert salgspris fratrukket nødvendige utgifter til ferdigstillelse, salg og distribusjon.

Innkjøp av vesentlige reservedeler inngår i bokført varelager. Delene kostnadsføres ved uttak.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for forventede tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Aksjefond og børsnoterte aksjer

Markedsbaserte finansielle instrumenter, herunder aksjefond og børsnoterte aksjer, som inngår i en handelsportefølje, vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Andre kortsiktige investeringer vurderes til det laveste av gjennomsnittlig anskaffelseskost og virkelig verdi på balansedagen.

Bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer

Regnskapslinjen bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer inkluderer kontanter, bankinnskudd og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse.

EGENKAPITAL

Andelskapital

Andelskapitalen i TINE SA er summen av de andeler medlemmene i TINE SA har. Hvert medlem har en andel. Andelens pålydende er kr 500. Medlemskap i TINE SA er åpent for melkeprodusenter som disponerer melkevot.

Avsatt etterbetaling

Avsatt etterbetaling reguleres av Lov om Samvirkeforetak § 27. Avsatt etterbetaling besluttes av årsmøtet. Rammen er årets resultat etter skatt. Utdelingen fordeles på grunnlag av leveransen av melk i kalenderåret. Det kan ikke betales ut mer enn det som vil være i samsvar med forsiktig og god forretningsikk.

I regnskapet behandles etterbetalingen som en resultatdisponering [egenkapitaltransaksjon] hvor foreslått etterbetaling avsettes som gjeld i tilhørende regnskapsår. Skatteeffekt av etterbetaling inngår i selskapets skattekostnad i resultatet.

Etterbetalingsfond

Overskudd kan etter innstilling fra styret og innenfor totalramme som styret har forslått, disponeres til etterbetalingsfond og etterbetaling for levert melk i året. Det er årsmøtet som vedtar eventuelle utdelinger fra etterbetalingsfondet. Utdelinger skjer til de som er medlemmer på beslutningstidspunktet og skal skje på grunnlag av leveransen av melk for det foregående kalenderåret.

GJELD

Langsiktig gjeld

Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt gjeldsbeløp. Opptakskostnader kostnadsføres ved opptakstidspunktet.

Usikre forpliktelser

Usikre forpliktelser blir regnskapsført dersom det er sannsynlighetsovervekt for at de kommer til oppgjør. Beste estimat benyttes ved beregning av oppgjørsverdi.

Avsetning til omstilling og restrukturering

Når det fattes vedtak om omstilling eller restrukturering, avsettes forventede utgifter knyttet til gjennomføringen av tiltaket. Avsetningen er basert på beste estimat og revurderes ved hver periodeavslutning.

Utgifter som påløper under gjennomføring av restruktureringen, føres løpende mot avsetningen.

PENSJONSORDNINGER - YTSELSESDRØNINGER

TINE har pensjonsordninger som gir de ansatte rett til avtalte fremtidige pensjonsytelser. Forpliktelsen kostnadsføres over opptjeningsperioden i henhold til planens opptjeningsformel. Allokeringemetode tilsvarende planens opptjeningsformel med mindre det vesentlige av opptjeningen skjer mot slutten av opptjeningsperioden. Lineær opptjening legges da til grunn.

Pensjonsforpliktelser beregnes på basis av forutsetninger om antall opptjeningsår, diskonteringsrente, fremtidig avkastning på pensjonsmidler, fremtidig regulering av lønn og pensjoner og nivået på folketrygdens grunnbeløp og aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang og uføretariff. Pensjonsmidlene vurderes til virkelig verdi. Netto pensjonsforpliktelse består av brutto pensjonsforpliktelse fratrukket virkelig verdi av pensjonsmidler. Netto pensjonsforpliktelser på underfinansierte ordninger balanseføres som langsiktige finansielle forpliktelser, mens netto pensjonsmidler på overfinansierte ordninger balanseføres som finansielle anleggsmidler dersom det er sannsynlig at overfinansieringen kan utnyttes. Arbeidsgiveravgift inkluderes i bokførte forpliktelser for faktisk underfinansierte ordninger.

Endringer i forpliktelser som skyldes endringer i pensjonsplanen, kostnadsføres umiddelbart dersom planendringer er ubetingede på tidspunkt for endring. Eventuelle planendringer som er betinget av fremtidig ansettelse, amortiseres lineært over perioden frem til ytelsen er ubetinget. Endringer i forpliktelsen og pensjonsmidlene som skyldes endringer i og avvik mot beregningsforutsetningene, fordeles over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsstid for den del av avvikene som overstiger 10 % av det høyeste av henholdsvis brutto pensjonsforpliktelse og brutto pensjonsmidler.

Ved deltakelse i ytelsesbaserte flerforetaksordninger, regnskapsfører foretaket sin andel av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen, pensjonsmidler og kostnad tilknyttet pensjonsordningen. Når det ikke foreligger tilstrekkelig informasjon til å bokføre en flerforetaksordning som en ytelsesbasert pensjonsordning, bokføres ordningen som om den var en innskuddsordning.

Forpliktelser innenfor den nye Fellesordningen for AFP er en ytelsesbasert flerforetaksordning, men denne bokføres som en innskuddsbasert ordning da den for tiden ikke er målbar og allokert mellom de deltakende foretak.

Netto pensjonskostnad, som er brutto pensjonskostnad fratrukket estimert avkastning på pensjonsmidlene, korrigert for fordelt virkning av estimatavvik og endringer i pensjonsplaner, klassifiseres som ordinær driftskostnad og er presentert sammen med lønn og andre ytelser under personalkostnader i resultatregnskapet. Tilskudd fra ansatte inngår i netto pensjonskostnad.

PENSJONSORDNINGER - INNSKUDDSORDNINGER

Pensjonsplanen i en innskuddsbasert pensjonsordning er en pensjonsordning hvor TINE betaler et årlig pensjonsinnskudd for hvert enkelt medlem. Pensjonsinnskuddet blir betalt til en forvalter og TINE har ingen forpliktelser knyttet til ordningen etter at innskuddet er betalt. Dermed kan man heller ikke forhåndsbestemme hvor stor den fremtidige pensjonsytelsen vil bli. Innskuddsplaner periodiseres etter samme stillingsprinsippet. Årets innskudd til innskuddsbaserte pensjonsordninger

kostnadsføres som personalkostnad når de påløper. For innskuddsplaner så balanseføres ikke forpliktelser eller eiendeler.

UFØREPENSJON

Folketrygdens ytelser til uføre er endret som en del av pensjonsreformen. Endringen i folketrygden medfører at uførepensjonen som TINE SA tilbyr sine ansatte også ble endret med virkning fra 1. januar 2017. Den nye uføreordningen er en risikordning hvor medlemmene har full uføredeknning uavhengig av tjenestetid. Endringen fra en opptjeningsbasert til en risikobasert ordning medfører at det ikke lenger skal avsettes for pensjonsforpliktelser knyttet til uførepensjon. Dette medfører en reduksjon i pensjonsforpliktelsene og innregnes i aktuarberegningen som en planendring. Reduksjonen er inntektsført i regnskapet for 2016.

SKATTER

Skattekostnaden består av betalbar skatt på skattepliktig inntekt og formue og endringer i utsatt skatt. Skattekostnaden sammenstilles med regnskapsmessig resultat før skatt. Skatt knyttet til egenkapitaltransaksjoner føres mot egenkapitalen. Utsatt skatt beregnes på bakgrunn av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret, samt eventuelt skattemessig fremførbart underskudd. Ved beregningen benyttes nominell skattesats. Positive og negative forskjeller som reverserer i samme periode utlignes. Utsatt skatt og utsatt skattefordel presenteres netto i balansen. I konsernet presenteres utsatt skatt netto for skatteposisjoner knyttet til selskap som inngår i samme skattekonsern. Utsatt skattefordel oppstår dersom en har midlertidige forskjeller som gir opphav til skattemessige fradrag i fremtiden. Utsatt skattefordel balanseføres når det er sannsynlig at denne kan utnyttes i fremtidige år.

VALUTA

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til valutakurs på transaksjonstidspunktet. Pengeposter i utenlandsk valuta, som ikke inngår i sikringsforhold, vurderes til dagskurs. Realiserte og urealiserte gevinster og tap på valuta presenteres netto i resultatregnskapet som finanspost.

FINANSIELLE DERIVATER OG SIKRING

Regnskapsmessig behandling av finansielle derivater følger intensjonen bak inngåelsen av avtalene. Derivater klassifiseres som finansielt anleggsmiddel eller langsiktig finansiell forpliktelse dersom gjenværende løpetid er lengre enn ett år.

Rentederivat

TINE benytter rentesikringsinstrumenter for å sikre seg mot store svingninger i rentekostnadene. Regnskapsføring av gevinster og tap avhenger av om rentederivatet er utpekt som sikringsinstrument og eventuelt type sikring. Rentederivater som ikke er sikringsinstrument vurderes i henhold til laveste verdis prinsipp, og urealiserte tap kostnadsføres som finanskostnad.

Valutaderivat

For å sikre seg mot svingninger i valutakursene inngår TINE valutaderivater i tråd med vedtatt finansiell policy. Regnskapsføring av gevinster og tap avhenger av om valutaderivatet er utpekt som sikringsinstrument og eventuelt type sikring. Valutaderivater som ikke er sikringsinstrument vurderes til virkelig verdi, og verdiendringer resultatføres som finansinntekt eller finanskostnad.

Sikring

Regnskapsmessig behandling av finansielle derivater utpekt som sikringsinstrument bokføres i henhold til prinsippene for sikringstypene

verdisikring, kontantstrømsikring eller sikring av nettoinvestering i utenlandsk virksomhet. Ved verdisikring av balanseførte eiendeler eller forpliktelse balanseføres derivatet til virkelig verdi. Balanseført verdi av den sikrede eiendelen eller forpliktelsen justeres for verdien av det finansielle derivatets verdiendring som knytter seg til sikret risiko.

Ved sikring av fremtidige kontantstrømmer balanseføres derivatene til virkelig verdi. Både urealiserte og realiserte gevinster eller tap på derivatene (etter skatt) bokføres direkte mot egenkapitalen inntil sikret kontantstrøm påvirker resultatregnskapet.

Sikring av nettoinvestering i utenlandsk valuta benyttes på konsernnivå. Sikringsinstrumentene balanseføres til virkelig verdi som ved kontantstrømsikring. Urealiserte gevinster og tap på sikringsinstrumentene (etter skatt) bokføres direkte mot egenkapitalen inntil den utenlandske virksomheten blir solgt eller sikringsforholdet avvikes.

BRUK AV ESTIMATER OG INFORMASJON OM BETYDELIGE ESTIMATER

De beskrevne regnskapsprinsippene innebærer at ledelsen i TINE har anvendt estimater og forutsetninger som påvirker poster i resultat og balanse. Estimaten baseres på erfaring og en vurdering av underliggende faktorer. Fremtidige hendelser og endringer i rammebetingelser kan medføre at estimater og forutsetninger må endres. Endringer i regnskapsmessige estimater resultatføres i den periode estimatene endres, med mindre utsatt resultatføring følger av god regnskapsskikk. Vurderinger, estimater og forutsetninger som har vesentlig effekt for regnskapet oppsummeres nedenfor.

Avskrivninger

Avskrivninger av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler er basert på antatt levetid for disse. Endrede markedsforhold og fremtidige investeringsbeslutninger vil påvirke eksisterende produksjonskapasitet og forventet brukstid. Dette kan gi grunnlag for endrede avskrivningsprofiler og vil påvirke fremtidige resultater.

Nedskrivninger

TINE har betydelige investeringer i varige driftsmidler, immaterielle eiendeler inklusiv goodwill, datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap. Disse anleggsmidlene testes for nedskrivninger når det foreligger indikatorer på mulige verdifall. Slike indikatorer kan være endringer i markedspriser, avtalestrukturer, negative hendelser eller andre driftsforhold. Ved beregning av gjenvinnbart beløp må det gjøres en rekke estimater vedrørende fremtidige kontantstrømmer der pris, salgsvolum og levetid er de viktigste faktorene.

Pensjoner

Beregning av virkelig verdi av pensjonsforpliktelser er basert på flere økonomiske og demografiske forutsetninger og estimater. Enhver endring i de anvendte forutsetninger påvirker den beregnede forpliktelsen. Det henvises til note 8 for en nærmere beskrivelse av hvilke forutsetninger som er lagt til grunn og sammensetningen av pensjonsmidlene.

Virkelig verdi finansielle instrumenter

Prinsipper for å estimere virkelig verdi er basert på markedspriser og ulike verdsettelsesmetoder. Virkelig verdi av valutaterminkontrakter er fastsatt ved å benytte kursen på balansedagen. Virkelig verdi av valuta-swapper er beregnet til nåverdien av fremtidige kontantstrømmer. Virkelig verdi av opsjoner er fastsatt ved bruk av opsjonspringsmodeller. Virkelig verdi av rentederivater beregnes som nåverdi av estimert fremtidig kontantstrøm basert på observerbar markedsrentekurve. For alle overnevnte derivater er virkelig verdi bekreftet av den finansinstitusjon som selskapet har inngått avtalene med.

Utsatt skattefordel

Utsatt skattefordel balanseføres bare i den grad det er sannsynlig at det vil være fremtidig skattepliktig overskudd som er stort nok til å nyttiggjøre seg skattefordelen enten ved at enheten har vist overskudd nylig eller ved at det er identifisert eiendeler med merverdier.

Avsetninger

For enkelte resultatposter i regnskapet avsettes det for forventede fremtidige kostnader basert på estimater og informasjon som er tilgjengelig på tidspunkt for regnskapsavleggelse. Disse avsetningene kan avvike fra faktisk fremtidig kostnad. Avsetninger knytter seg eksempelvis til tap på kunder, ukurans på varer, avsetning til restrukturering, omstilling og betingede tap som er sannsynlige og kvantifiserbare, herunder omtvistede forhold og rettssaker.

SEGMENTER

Driftssegmenter rapporteres på samme måte som ved intern rapportering til selskapets øverste beslutningstaker. Selskapets øverste beslutningstaker, som er ansvarlig for allokering av ressurser til og vurdering av inntjening i driftssegmentene, er definert som konsernledelsen.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter den indirekte metoden.

Presentasjonsvaluta

Alle beløp er i TNOK dersom ikke annet er angitt. Den funksjonelle valuta til morselskapet TINE SA og konsernets presentasjonsvaluta er NOK.

ENDRING AV REGNSKAPSPRINSIPP OG SAMMENLIGNINGSTALL

Sammenligningstall er utarbeidet basert på de samme prinsipper som tall for inneværende regnskapsperiode. Det har ikke blitt gjennomført vesentlige reklassifiseringer eller prinsippendringer i 2016 ut over det som er omtalt om uførepensjon i eget avsnitt.

I tråd med vedtatt finanspolicy for 2016, sikrer TINE en andel av selskapets og konsernets innkjøp og salg i utenlandsk valuta gjennom bruk av finansielle instrumenter. Disse transaksjonene er behandlet som regnskapsmessig sikring i årsregnskapet.

NY NORSK REGNSKAPSSTANDARD FOR ØVRIGE FORETAK

Øvrige foretak er hovedsakelig foretak som ikke er børsnoterte og som heller ikke er små foretak etter regnskapsloven § 1-6. Følgelig blir TINE SA omfattet av den nye regnskapsstandarden. Denne forventes tidligst implementert 1. januar 2019. For 2016 er det ikke foretatt noen tilpasninger av denne.

Områder som kan være av større betydning er kartlagt. Disse nevnes kort under. Adgangen til utsatt innregning av aktuarmessige gevinster og tap (korridormetoden) foreslås ikke videreført. Dette vil påvirke TINE. Totalresultat foreslås innført som et nytt resultatbegrep. Det består av årsresultatet og sum andre inntekter og kostnader, med mindre disse presenteres som del av egenkapitalnoten. Det må avklares hvilket resultatbegrep som skal anvendes som grunnlag for vurdering av etterbetalingen som skal utbetales til melkeprodusenten. I dag er det ingen standard i Norge som skiller mellom gjeld og egenkapital eller som definerer disse poster. Dette forventes regulert i den nye standarden. På dette felt må Samvirkeloven harmoniseres med den nye regnskapsstandarden. Utfallet av dette kan påvirke oppsettet av balansen vedrørende forholdet mellom egenkapital og gjeld og andel egenkapital for TINE SA og TINE Konsern.

NOTER

NOTEOVERSIKT

RESULTATREGNSKAP

NOTE 1	Segmentinformasjon	42
NOTE 2	Salgsinntekt ferdigvarer fordelt på geografisk område	42
NOTE 3	Andre driftsinntekter	42
NOTE 4	Offentlige tilskudd	43
NOTE 5	Større enkelttransaksjoner	43
NOTE 6	Vareforbruk og varebeholdningsendringer	43
NOTE 7	Personalkostnader og antall årsverk	43
NOTE 8	Pensjoner og pensjonsforpliktelser	44
NOTE 9	Honorar til revisor	46
NOTE 10	Andre driftskostnader	46
NOTE 11	Skatter	46

BALANSE

NOTE 12	Immaterielle eiendeler og goodwill	48
NOTE 13	Varige driftsmidler	49
NOTE 14	Datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap	50
NOTE 15	Varebeholdning	51
NOTE 16	Mellomværende med felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap	51
NOTE 17	Egenkapital	51
NOTE 18	Forpliktelser knyttet til balanseførte leieavtaler	52
NOTE 19	Balanseførte avsetninger for forpliktelser	52

FINANSIELL INFORMASJON

NOTE 20	Finansiell risiko og sikringsinstrumenter	53
NOTE 21	Netto andre finansinntekter og -kostnader	54
NOTE 22	Garantier	55
NOTE 23	Bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer	55
NOTE 24	Annen langsiktig gjeld	55
NOTE 25	Kortsiktig rentebærende gjeld	56

ØVRIGE OPPLYSNINGER

NOTE 26	Nærstående parter og ledende personell	57
NOTE 27	Ikke balanseførte leieforpliktelser	58
NOTE 28	Transaksjoner med nærstående parter	58
NOTE 29	Pantsettelse	58
NOTE 30	Miljøforhold	58
NOTE 31	Mellomværende med Landbruksdirektoratet – markedsregulering og prisutjevningsordningen	59

RESULTATREGNSKAP

NOTE 1 Segmentinformasjon

Beløp i 1000 kroner

Konsernets virksomhet er inndelt i tre driftssegmenter. Segmentinndelingen er basert på produkt og geografi, og er i samsvar med inndelingen anvendt i konsernets interne prestasjonsmåling og ressursallokering. Meierivirksomheten er inndelt i norsk og internasjonal virksomhet.

	2016				2015					
	Meieri Norge	Meieri Internasjonal	Annen virksomhet	Øvrige aktiviteter og elimineringer	Total	Meieri Norge	Meieri Internasjonal	Annen virksomhet	Øvrige aktiviteter og elimineringer	Total
Salgsinntekter/resultat										
Flytende meieriprodukter	8 359 425	-	167 765	-	8 527 190	8 399 552	-	181 122	-	8 580 674
Faste meieriprodukter	5 782 100	2 910 198	431 564	-	9 123 862	5 709 358	2 857 879	410 328	-	8 977 564
Juice, frukt-drikker og vann	889 657	-	-	-	889 657	897 582	-	-	-	897 582
Ferdigmat	14 828	-	952 682	-	967 510	10 275	-	823 981	-	834 256
Iskrem og desserter	276 488	-	1 037 716	-	1 314 204	250 543	-	1 009 930	-	1 260 472
Øvrige produkter	51 923	-	-686	-	51 237	61 518	-	-	-	61 518
Salgsinntekt ferdigvarer eksternt	15 374 421	2 910 198	2 589 041	-	20 873 660	15 328 826	2 857 879	2 425 361	-	20 612 066
Salgsinntekt ferdigvarer eksternt	15 374 421	2 910 198	2 589 041	-	20 873 660	15 328 826	2 857 879	2 425 361	-	20 612 066
Salgsinntekt ferdigvarer internt	1 266 349	2 546	-	-1 268 895	-	1 203 373	2 939	-	-1 206 312	-
Salgsinntekt ferdigvarer totalt	16 640 770	2 912 744	2 589 041	-1 268 895	20 873 660	16 532 199	2 860 818	2 425 361	-1 206 312	20 612 066
Salgsinntekt råvarer	1 237 893	-	-	-	1 237 893	1 189 361	-	-	-	1 189 361
Andre inntekter	609 771	23 088	40 708	-216 421	457 147	544 934	16 738	37 897	-196 593	402 975
Sum driftsinntekter	18 488 435	2 935 833	2 629 749	-1 485 316	22 568 700	18 266 494	2 877 556	2 463 257	-1 402 905	22 204 401
Av- og nedskrivninger	-844 541	-63 262	-81 691	-	-989 494	-817 078	-60 869	-72 332	-	-950 280
Øvrige driftskostnader	-15 916 764	-2 795 296	-2 390 769	1 485 275	-19 617 554	-15 952 731	-2 738 820	-2 286 369	1 401 800	-19 576 120
Driftsresultat	1 727 130	77 274	157 289	-41	1 961 652	1 496 684	77 867	104 556	-1 105	1 678 001
Balanse										
Eiendeler	15 127 870	1 095 997	1 089 582	-1 283 997	16 029 453	14 178 819	1 033 258	957 243	-1 052 379	15 116 941
Gjeld, ikke rentebærende	4 344 762	801 913	416 737	-467 108	5 096 304	4 246 917	789 804	387 075	-432 948	4 990 849
Investeringer	999 563	26 391	209 592	-	1 235 546	952 362	29 821	57 042	-	1 039 225

Beskrivelse av segmentene:

Segmentet Meieri Norge består hovedsakelig av TINE SA og OsteCompagniet AS. Meieri Internasjonal består av underkonsernene Wernersson Ost AB (Sverige), Norseland Inc. (USA), Norseland Ltd. (UK) og TINE Holding Ireland Ltd. Annen virksomhet består av underkonsernene Diplom-Is AS og Fjordland AS, samt TINE SA sine øvrige datterselskap (se note 14). TINE Holding AB er inkludert i Øvrige aktiviteter og elimineringer.

NOTE 2 Salgsinntekt ferdigvarer fordelt på geografisk område

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Geografisk område	2016	2015
17 727 759	17 526 159	Norge	15 771 909	15 698 076
1 273 821	1 231 828	Øvrig Europa	158 406	157 370
1 926	3 604	Afrika	-	33
1 724 477	1 708 942	Amerika	487 680	468 493
1 017	751	Asia	1 017	751
144 660	140 782	Oceania	93 067	81 831
20 873 660	20 612 066	Sum salgsinntekt ferdigvarer	16 512 079	16 406 553

Henviser til omtale i konsernstyrets beretning.

NOTE 3 Andre driftsinntekter

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Inntektsgrupper	2016	2015
75 285	110 503	Transportinntekter	102 155	118 012
318 773	264 702	Andre inntekter	501 255	438 829
63 089	27 769	Gevinst ved salg av anleggsmidler	61 945	27 291
457 147	402 974	Sum andre driftsinntekter	665 355	584 132

NOTE 4 Offentlige tilskudd

Beløp i 1000 kroner

Det er mottatt Skattefunn midler og andre statlige og kommunale tilskudd i henhold til tabellen under:

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Inntektsart	2016	2015
6 420	863	Skattefunn	2 700	376
17 177	16 976	Andre statlige og kommunale tilskudd	17 177	16 976
23 597	17 839	Sum offentlige tilskudd	19 877	17 352

NOTE 5 Større enkelttransaksjoner

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Resultatposter	2016	2015
245 190	-	Planendring uførepensjon	220 378	-
56 617	24 326	Gevinst ved salg av varige driftsmidler	55 493	23 858
-3 615	-36 097	Kostnader knyttet til omstillinger	-3 615	-36 097
		Balanse		
147 332	250 190	Investeringer i større nyanlegg	147 332	250 190
137 498	-	Oppkjøp av Lotito Foods Holding LLC	-	-

Uførepensjon gjelder en positiv resultat effekt som en følge av tilpasning til endringer i folketrygden. Uførepensjonsordningen er endret fra en opptjeningsbasert til en risikobasert ordning på bakgrunn av pensjonsreformen. Dette medførte en positiv resultat effekt på bakgrunn av en reduksjon av balanseførte pensjonsforpliktelser. Henviser til note 8.

Gevinst ved salg av varige driftsmidler gjelder hovedsakelig salg av meierianlegg.

Det er kostnadsført omstillingskostnader i TINE SA både i 2016 og 2015. Omstillingskostnader er netto av tilbakeføring tidligere avsetninger, samt kostnadsføring av avsetninger for nye omstillingsprosjekter. Omstillingskostnadene omfatter omstillingstiltak, sluttvederlag og pensjoner.

Investeringer i større nyanlegg gjelder hovedsakelig utvidelse av meierianleggene på Tretten og Frya.

Oppkjøp av Lotito Foods Holding LLC, henviser til note 14 for ytterligere informasjon.

NOTE 6 Vareforbruk og varebeholdningsendringer

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Kostnadsart	2016	2015
12 706 323	12 569 337	Forbruk av råvarer og innkjøpte handelsvarer	10 214 804	10 161 731
-61 877	-82 853	Beholdningsendring av varer i arbeid og ferdigvarer	-60 815	-125 125
12 644 446	12 486 484	Sum vareforbruk og varebeholdningsendringer	10 153 989	10 036 606

NOTE 7 Personalkostnader og antall årsverk

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Kostnadsart	2016	2015
3 162 085	3 098 728	Lønn, feriepenger og kostnader vikarhjelp	2 632 608	2 606 073
414 036	396 931	Arbeidsgiveravgift	351 355	338 382
-60 442	201 892	Pensjonskostnader inkludert arbeidsgiveravgift, jfr. note 8	-79 463	158 357
179 635	189 169	Andre personalkostnader	131 625	127 565
3 695 314	3 886 720	Sum personalkostnader	3 036 125	3 230 377
5 232	5 272	Gjennomsnittlig antall ansatte regnet i årsverk	4 339	4 377

Fra 1.1.2017 er TINEs ordning for uførepensjon tilpasset endringer i Folketrygdens uføreytelser. Dette har medført en positiv engangseffekt på 245 MNOK i regnskapet for 2016 (henviser til note 8). Endringene er i TINA SA, OsteCompagniet AS, Diplom-Is AS og Fjordland AS. Fratrullet planendring har personalkostnader hatt en svak økning fra 2015 til 2016. Organisasjonsutvikling i TINE SA har påvirket utviklingen i lønnskostnadene positivt. Av samme årsak er antall ansatte regnet i årsverk redusert fra 2015 til 2016 for TINE SA. Det vises også til omtale i konsernstyrets beretning under tema annen virksomhet og organisasjon og mennesker.

NOTE 8 Pensjoner og pensjonsforpliktelser

Beløp i 1000 kroner

TINE SA og norske datterselskap har kollektiv pensjonsordning i MP Pensjon i henhold til lov om foretakspensjon. Ordningen tilfredsstiller reglene for obligatorisk tjenstepensjon (OTP). Den kollektive pensjonsordningen er ytelsesbasert og ordningen innregnes regnskapsmessig som en ytelsesplan. Ytelsene er i hovedsak avhengig av antall opptjeningsår og lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder. Tjenstepensjonen kommer i tillegg til folketrygden og er uavhengig av ytelsen fra folketrygden. Konsernets datterselskap utenfor Norge har etablert pensjonsordninger i samsvar med lokale lover.

MP Pensjon er en selveiende stiftelse som omfatter ansatte i TINE SA og norske datterselskap. Formålet til MP Pensjon er å yte alders- og uførepensjoner til medlemmer og etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner, samboer og barn. MP Pensjons midler holdes adskilt fra foretakets midler. MP Pensjon står under tilsyn av Finanstilsynet og har konsesjon til å drive virksomhet som pensjonskasse.

Pensjonsordningen i MP Pensjon gir følgende ytelser ved full opptjeningsstid (30 år eller mer):

Pensjon	Beregningsgrunnlag	Pensjonsytelse
Alderspensjon	Inntil 6 G	16 % av sluttlønn.
	Fra 6 G til 12 G	44 % av sluttlønn.
Etterlattpensjon ektefelle / samboer	Beregnet alderspensjon	55 % av beregnet alderspensjon.
Etterlattpensjon barn	Sluttlønn	50 % av beregnet alderspensjon for yngste barn og 25 % for øvrige barn under 21 år. Samlet barnpensjon deles likt mellom barna.
Uførepensjon	Dagens lønn	3 % av lønn inntil 12 G. Tillegg på 25 % av G, begrenset til 6 % av lønn. Tillegg på 66 % av lønn mellom 6 G og 12 G. Oppsparte rettigheter fra privat og offentlige tjenstepensjon trekkes fra i beregningen.

I tillegg til den kollektive pensjonsordningen har TINE SA og de norske datterselskapene en driftspensjonsordning for ansatte med lønn over 12 G. Pensjonsytelsen i denne ordningen utgjør 66 % av lønn utover 12 G og trer i kraft fra 62 år eller 67 år.

TINE SA og de fleste norske datterselskap er innen avtaleområdet LO-NHO. Ansatte i selskapene har, basert på dette, anledning til å søke om AFP-pensjon fra 62 år. Gjeldende AFP-ordning er en ytelsesbasert flerforetaksordning. Selskapene innen avtaleområdet LO-NHO har en reell økonomisk forpliktelse som følge av avtalen om AFP-ordning. Det foreligger imidlertid ikke tilstrekkelig informasjon til å muliggjøre innregning av forpliktelse i årsregnskapet. Dette medfører at ingen forpliktelse for gjeldende AFP-ordning balanseføres.

Folketrygdens ytelser til uføre er endret som en del av pensjonsreformen. Endringen i folketrygden medfører at uførepensjonen som TINE SA tilbyr sine ansatte også ble endret med virkning fra 1. januar 2017. I tidligere ordning tjente man opp en rettighet basert på medlemstid. Den nye uføreordningen er en risikoordning hvor medlemmene har full uføredeknning uavhengig av tjenestetid. Endringen fra en opptjeningsbasert til en risiko-basert ordning medfører at det ikke lenger skal avsettes for pensjonsforpliktelser knyttet til uførepensjon. Dette medfører en reduksjon i pensjonsforpliktelsene og innregnes i aktuarberegningen som en planendring. Reduksjonen er inntektsført i regnskapet for 2016 og fremkommer i noten som resultatført planendring. Dette medførte en positiv resultatteffekt for TINE SA på 220 MNOK og 245 MNOK for TINE Konsern.

For TINE Konsern og TINE SA omfatter de ulike ordningene pr 31.12.2016 følgende antall personer:

TINE KONSERN			TINE SA	
Ansatte	Pensjonister		Ansatte	Pensjonister
5 084	3 931	Ytelsesbaserte ordninger i MP Pensjon	4 552	3 624
52	32	Udekkede ordninger ¹⁾	44	32
422	-	Tilskuddsordninger	-	-
5 647	-	AFP	5 108	-

¹⁾ Udekkede ordninger gjelder i hovedsak driftspensjon for ansatte med lønn over 12 G og gavepensjon for ansatte som tidligere har falt utenfor den kollektive pensjonsordningen i MP Pensjon.

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Pensjonskostnader	2016	2015
423 558	396 914	Nåverdi av årets pensjonsopptjening	372 036	347 008
291 795	358 814	Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	268 307	329 016
-577 746	-634 332	Nettoavkastning på pensjonsmidler	-532 144	-581 773
4 328	14 373	Resultatført estimatavvik	4 286	14 317
-245 190	-	Resultatført planendring	-220 378	-
-52 332	-50 717	Tilskudd fra ansatte	-47 278	-45 791
28 402	55 607	Periodisert arbeidsgiveravgift	27 460	49 117
66 743	61 233	Øvrige pensjonskostnader (herunder AFP-premie og tilskuddsordninger)	48 248	46 463
-60 442	201 892	Netto pensjonskostnad	-79 463	158 357

Note 8 forts. neste side

Note 8 forts.

Avstemming av pensjonsordningens finansielle status 31.12 mot beløp i balansen:

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Pensjonsforpliktelser og -midler	31.12.2016	31.12.2015
-11 995 535	-12 202 741	Påløpte pensjonsforpliktelser	-11 127 589	-11 311 571
15 740 625	14 673 483	Pensjonsmidler (til markedsverdi)	14 528 469	13 545 793
3 745 090	2 470 742	Netto pensjonsmidler eksklusiv arbeidsgiveravgift og estimatavvik	3 400 880	2 234 222
-1 165 047	-216 455	Ikke resultatført virkning av estimatavvik	-988 891	-146 893
-299	-1 212	Arbeidsgiveravgift	-	-
2 579 744	2 253 075	Netto pensjonsmidler overfinansiert ordning	2 411 989	2 087 329
-230 944	-211 391	Påløpte pensjonsforpliktelser	-135 902	-122 593
71 241	65 378	Pensjonsmidler (til markedsverdi)	278	436
-159 703	-146 013	Netto pensjonsforpliktelser eksklusiv arbeidsgiveravgift og estimatavvik	-135 624	-122 157
16 381	10 715	Ikke resultatført virkning av estimatavvik	24 984	22 984
-21 151	-18 739	Arbeidsgiveravgift	-19 123	-17 224
-164 473	-154 037	Netto pensjonsforpliktelse underfinansiert ordning	-129 763	-116 397

Følgende forutsetninger er anvendt i Norge for TINE Konsern og TINE SA:

Økonomiske forutsetninger	31.12.2016	31.12.2015
Diskonteringsrente	2,30 %	2,30 %
Forventet lønnsregulering	3,00 %	3,00 %
Forventet regulering av folketrygdens grunnbeløp (G)	2,50 %	2,50 %
Forventet pensjonsøkning	2,00 %	2,00 %
Forventet avkastning på pensjonsmidler ¹⁾	4,00 %	4,00 %
Demografiske forutsetninger		
Anvendt dødelighetstabell	K2013	K2013
Anvendt uføretariff	Styrket KU	Styrket KU
Frivillig avgang (alle aldre)	Gjennomsnitt 3-5 % pr år	Gjennomsnitt 3-5 % pr år

¹⁾ Ved beregning av årets pensjonskostnad er det lagt til grunn en forventet avkastning på pensjonsmidlene basert på historisk og forventet avkastning i MP Pensjon.

Økonomiske og demografiske forutsetninger lagt til grunn for beregning og regnskapsføring av pensjoner, er basert på forventninger til den faktiske medlemsbestanden, forholdene i pensjonsordningen i MP Pensjon og TINE sine antagelser om fremtidig økonomisk utvikling.

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Faktisk avkastning på sammensetning av pensjonsmidlene	2016	2015
14,65 %	7,25 %	Faktisk avkastning på pensjonsmidler i foretakspensjonsordningen	14,65 %	7,25 %
31.12.2016	31.12.2015	Pensjonsmidler i foretakspensjonsordningen i MP Pensjon har følgende sammensetning:	31.12.2016	31.12.2015
51,30 %	50,21 %	Aksjer	51,30 %	50,21 %
41,10 %	42,93 %	Obligasjoner	41,10 %	42,93 %
3,80 %	4,31 %	Eiendom	3,80 %	4,31 %
3,80 %	2,56 %	Øvrige eiendeler	3,80 %	2,56 %

Sensitivitetsanalyse ved endring i forutsetninger

Måling av ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader baseres på flere økonomiske og demografiske forutsetninger. Tabellen nedenfor viser estimert følsomhet for de vesentligste økonomiske forutsetningene i TINE Konsern. Sensitiviteten spesifiserer beløpsmessig effekt på pensjonskostnad og brutto pensjonsforpliktelse knyttet til den kollektive pensjonsordningene i MP Pensjon som følge av en rimelig økning eller reduksjon i en av de benyttede forutsetninger.

	Diskonteringsrente		Forventet lønnsregulering		Forventet pensjonsregulering	
	0,5 %	-0,5 %	0,5 %	-0,5 %	0,5 %	-0,5 %
Endring i (MNOK)						
Balansførte påløpte pensjonsforpliktelser	-1 139	1 325	350	-322	508	-467
Kostnadsført nåverdi av årets opptjening	-49	59	27	-24	18	-16

Den vesentligste demografiske forutsetningen er dødelighetstabell. Et år lengre levetid i dødelighetstabellen vil medføre en økning i brutto pensjonsforpliktelse pr 31. desember 2016 på MNOK 510.

Analysen som er spesifisert over, er gjennomført av aktuar og basert på forhold pr 31.12.2016. Beregningene er basert på en antakelse om at alle andre forutsetninger er uendret. Det å holde øvrige forutsetninger uendret representerer en begrensning på analysen, da det vil kunne være en korrelasjon mellom noen av endringene.

NOTE 9 Honorar til revisor

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Honorar til valgt revisor	2016	2015
4 277	4 773	Lovpålagte revisjonstjenester	2 319	2 639
636	762	Honorar for attestasjonstjenester	632	727
1 079	815	Honorar for skatterådgivning	864	627
442	359	Honorar for andre tjenester	387	332
6 434	6 709	Sum honorar til valgt revisor	4 202	4 325

Tabellen viser kostnadsført honorar til revisor eksklusiv merverdiavgift. Honorar for attestasjonstjenester gjelder hovedsakelig attestasjonstjenester mot Landbruksdirektoratet og attestasjon av rapport om samfunnsansvar. Årsmøtet avholdt i april 2016, valgte Ernst & Young AS som ny revisor for TINE. Honorar til valgt revisor for 2016 inneholder tall fra både ny revisor Ernst & Young AS og fra tidligere revisor Deloitte AS.

TINE KONSERN				TINE KONSERN	TINE SA
2016	2015	Honorar til andre revisorer	Honorar til valgt revisor - Ernst & Young AS	2016	2016
1 622	1 725	Lovpålagte revisjonstjenester	Lovpålagte revisjonstjenester	1 467	923
320	251	Honorar for skatterådgivning	Honorar for skatterådgivning	957	957
553	84	Honorar for andre tjenester	Honorar for andre tjenester	-	-
2 496	2 060	Sum honorar til andre revisorer	Sum honorar til valgt revisor - Ernst & Young AS	2 424	1 879

Honorar til andre revisorer omfatter selskapene Norseland Inc., Alpine Dairy LLC, Laguna Produkter AS, Isdalen AS og Bunes Fryselager AS.

NOTE 10 Andre driftskostnader

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Kostnadsart	2016	2015
1 058 460	1 083 022	Indirekte kostnader knyttet til produksjon og drift	913 428	940 258
1 067 041	1 069 431	Transportkostnader	976 186	979 782
-452 727	-491 529	Stedsfrakttinntekter (innfrakttillegg og distribusjonstillegg) ¹⁾	-452 727	-491 529
1 591 281	1 521 213	Salgs-, markedsførings- og andre driftskostnader	1 201 617	1 153 105
9 146	9 971	Eiendomsskatt	7 566	8 599
2 420	7 873	Tap ved salg av varige driftsmidler	2 305	7 791
2 173	2 935	Tap på fordringer og kontrakter	2 689	2 275
3 277 794	3 202 916	Sum andre driftskostnader	2 651 064	2 600 281

¹⁾ Refusjon fra Prisutjevningordningen av transportkostnader for rå melk for strekningen fra melkeprodusent til noteringspunktet, se eget kapittel om TINE Råvare.

NOTE 11 Skatter

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Avstemming fra nominell til faktisk skattesats	2016	2015
1 862 379	1 578 579	Resultat før skatt	1 844 321	1 399 352
465 594	426 217	Forventet inntektsskatt etter nominell skattesats i Norge	461 080	377 825
Skattevirkningen av følgende poster				
10 749	9 820	Ikke fradragsberettigede kostnader	8 593	7 199
-4 388	-1 391	Ikke skattepliktige inntekter	-7 147	-5 485
-585	-1 163	Skattesatsforskjeller i utlandet	-	-
-240 850	-234 908	Utbetaling til melkeprodusentene	-240 850	-234 908
5 903	5 559	Avskrivning av goodwill	-	-
-6 154	-5 935	Endring i nedvurdering av utsatt skattefordel	-	-
-2 485	-2 600	Resultat fra felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper	-	-
5	28	Nedskrivning av finansielle anleggsmidler	-15 710	-13 741
-31 303	-54 017	Endret skattesats	-28 852	-46 719
7 321	11 386	Formuesskatt	7 321	11 386
25 854	2 074	Skatt tidligere år	25 854	2 074
-905	-213	Andre poster	-	-
228 756	154 857	Sum skattekostnad	210 289	97 631
12,3 %	9,8 %	Effektiv skattesats	11,4 %	7,0 %

Note 11 forts. neste side

Note 11 forts.

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015		2016	2015
		Utsatt skatt virkning av poster ført mot egenkapitalen		
-10 733	-1 074	Sikring av fremtidige kontantstrømmer	-10 733	-1 074
24 195	-21 615	Sikring av nettoinvestering i utenlandske datterselskap	-	-
13 462	-22 689	Utsatt skatt virkning av poster ført mot egenkapitalen	-10 733	-1 074

TINE KONSERN / NORGE			TINE KONSERN / UTLAND	
2016	2015		2016	2015
		Fordeling av skattekostnaden på Norge og utlandet		
216 432	139 701	Skattekostnad	12 324	15 156

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015		31.12.2016	31.12.2015
		Betalbar skatt i balansen		
101 168	93 501	Inntektsskatt	70 001	65 627
-	-	Skattevirkning av avgitt konsernbidrag	-829	-1 729
7 321	11 386	Formuesskatt	7 321	11 386
108 489	104 887	Betalbar skatt i balansen	76 493	75 284

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016			31.12.2015	
Fordel	Forpliktelse		Fordel	Forpliktelse
		Spesifikasjon av skattevirkingen av midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring		
-	133 306	Værdi driftsmidler	-	94 285
-	13 258	Merverdier ved oppkjøp	-	9 082
6 484	-	Langsiktige forpliktelse / fordringer	7 046	-
33 660	-	Finansielle derivater	46 242	-
-	619 112	Pensjonsmidler	-	563 269
-	33 634	Varebeholdning	-	29 240
1 952	-	Kortsiktige fordringer	1 050	-
27 157	-	Kortsiktige forpliktelse	32 983	-
41 118	-	Pensjonsforpliktelse	38 509	-
-	8 428	Gevinst- og tapskonto	-	10 970
55 869	-	Underskudd til fremføring	68 088	-
166 240	807 738	Sum før utligning	193 918	706 846
-104 965	-104 965	Utlignet skattefordel / skatteforpliktelse	-122 253	-122 253
61 275	702 773	Utsatt skattefordel / skatteforpliktelse	71 665	584 593
-54 387	-	Ikke balanseført utsatt skattefordel	-66 544	-
6 888	702 773	Netto utsatt skattefordel / skatteforpliktelse i balansen	5 121	584 593

Utsatt skattefordel er oppført med utgangspunkt i fremtidig inntekt. Fremførbart underskudd har ingen tidsbegrensning. TNOK 55 869 av skattevirking av underskudd til fremføring pr 31.12.2016 tilhører den svenske virksomheten i TINE. Tilsvarende tall pr 31.12.2015 var TNOK 68 088.

TINE SA			TINE SA	
31.12.2016			31.12.2015	
Fordel	Forpliktelse		Fordel	Forpliktelse
		Spesifikasjon av skattevirkingen av midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring		
-	97 646	Værdi driftsmidler	-	61 061
33 660	-	Finansielle derivater	46 242	-
-	578 877	Pensjonsmidler	-	521 831
-	30 676	Varebeholdning	-	27 869
454	-	Kortsiktige fordringer	464	-
25 402	-	Kortsiktige forpliktelse	30 837	-
31 143	-	Pensjonsforpliktelse	29 099	-
-	4 534	Gevinst- og tapskonto	-	5 900
90 659	711 733	Sum før utligning	106 642	616 661
-90 659	-90 659	Utlignet skattefordel / skatteforpliktelse	-106 642	-106 642
-	621 074	Utsatt skattefordel / skatteforpliktelse i balansen	-	510 019

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015		2016	2015
		Spesifikasjon av skattekostnad		
102 122	43 053	Endring i utsatt skatt	107 113	20 273
101 168	93 500	Betalbar inntektsskatt	70 001	63 898
7 321	11 386	Betalbar formuesskatt	7 321	11 386
18 145	6 918	Endring skatt tidligere år	25 854	2 074
228 756	154 857	Sum skattekostnad	210 289	97 631

BALANSE

NOTE 12 Immaterielle eiendeler og goodwill

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN	Patenter	Varemerke	Kunder	Andre rettigheter	Goodwill	Sum 2016	Sum 2015
Anskaffelseskost 01.01	7 112	100 493	-	54 967	323 738	486 310	438 282
Tilgang (+) i året ¹⁾	176	8 724	18 500	1 971	47 673	77 043	1 345
Avgang (-) i året	-	-	-	-32	-79 073	-79 105	-3 257
Valutaeffekter	-148	-12 717	-	-1 492	-19 845	-34 202	49 941
Anskaffelseskost 31.12	7 140	96 500	18 500	55 414	272 494	450 047	486 310
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	-	-67 369	-508	-27 401	-198 342	-293 620	-359 987
Bokført verdi 31.12	7 140	29 131	17 992	28 013	74 152	156 427	126 323
Årets avskrivninger	-	-8 252	-508	-5 782	-23 441	-37 983	-33 988
Årets nedskrivninger	-	-	-	-	-	-	-
Økonomisk levetid	5 år-evig	10-20 år	10 år	5 år	5-10 år		
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær		

¹⁾ Tilganger knytter seg i hovedsak til oppkjøp av virksomhet, se note 14 for ytterligere informasjon.

Importlisens i Norseland Inc. er klassifisert som patenter. Den er vurdert til å ha ubestemt levetid og avskrives derfor ikke.

Goodwill knytter seg til:	31.12.2016	31.12.2015
Fjordland konsern	23 252	7 571
Diplom-Is konsern	25 649	-
Wernersson Ost konsern	7 478	22 844
Alpine Dairy LLC	16 807	20 298
Norseland Ltd.	965	1 837
Sum goodwill	74 152	52 551

TINE SA	Goodwill	Sum 2016	Sum 2015
Anskaffelseskost 01.01	21 000	21 000	21 000
Tilgang (+) i året	-	-	-
Avgang (-) i året	-	-	-
Anskaffelseskost 31.12	21 000	21 000	21 000
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	-8 400	-8 400	-4 200
Bokført verdi 31.12	12 600	12 600	16 800
Årets avskrivninger	-4 200	-4 200	-4 200
Årets nedskrivninger	-	-	-
Økonomisk levetid	5 år		
Avskrivningsplan	Lineær		

Goodwill i TINE SA er knyttet til virksomheten i Sunniva Drikker AS. Det henvises til note 14.

Det er foretatt vurdering av nedskrivningsbehov for goodwill og andre immaterielle eiendeler. Ved indikasjoner på verdifall er beregning av gjen-vinnbart beløp basert på neddiskontering av fremtidige kontantstrømmer gjennomført. Kontantstrømmene er basert på budsjett og øvrig tilgjengelig informasjon på vurderingstidspunktet. Det er ikke identifisert indikasjoner på verdifall for 2016.

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Kostnadsført forskning og produktutvikling	2016	2015
32 578	42 617	Forskning	32 578	42 617
70 809	66 539	Produktutvikling	64 703	60 701
103 387	109 156	Sum kostnadsført forskning og produktutvikling	97 281	103 318

Vesentlige pågående forsknings- og utviklingsarbeid knytter seg til våre satsningsområder innen meierisektoren, spesielt innenfor helse og sunnhet.

NOTE 13 Varige driftsmidler

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN	Tomter/boliger/hytter	Bygg/bygg-innredning	Maskiner/inventar	Transportmidler	Sum 2016	Sum 2015
Anskaffelseskost 01.01	302 694	6 098 776	9 061 827	870 032	16 333 329	16 623 243
Tilgang (+) i året	3 647	112 855	854 288	187 713	1 158 503	1 039 225
Avgang (-) i året	-2 199	-46 721	-178 223	-135 092	-362 234	-1 404 090
Valutaeffekter	-2 439	-17 039	-32 732	-125	-52 334	74 950
Anskaffelseskost 31.12	301 703	6 147 872	9 705 160	922 529	17 077 264	16 333 329
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	-18 863	-2 807 988	-5 627 545	-569 580	-9 023 976	-8 406 112
Bokført verdi 31.12	282 840	3 339 884	4 077 616	352 949	8 053 288	7 927 217
Årets avskrivninger	-3 959	-262 491	-608 705	-73 836	-948 991	-908 712
Årets nedskrivninger	-	-	-2 520	-	-2 520	-7 580
Økonomisk avskrivningsperiode	10 år-evig	20-30 år	3-15 år	5-10 år		
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær		
Regnskapsmessig gevinst (+) /tap (-) solgte driftsmidler	2 413	34 473	914	16 862	54 662	15 324
Bokført verdi av eiendeler knyttet til leieavtaler ¹⁾	-	-	4 353	-	4 353	509
herav årets avskrivninger	-	-	-140	-	-140	-8 600

TINE SA	Tomter/boliger/hytter	Bygg/bygg-innredning	Maskiner/inventar	Transportmidler	Sum 2016	Sum 2015
Anskaffelseskost 01.01	165 547	5 688 693	8 044 754	758 254	14 657 247	15 084 126
Tilgang (+) i året	3 623	107 615	726 735	161 590	999 563	952 362
Avgang (-) i året	-2 199	-46 721	-109 071	-114 599	-272 589	-1 379 241
Anskaffelseskost 31.12	166 971	5 749 587	8 662 418	805 245	15 384 221	14 657 247
Akkumulerte av- og nedskrivninger 31.12	-18 039	-2 631 656	-4 994 312	-492 956	-8 136 962	-7 556 546
Bokført verdi 31.12	148 932	3 117 931	3 668 106	312 289	7 247 259	7 100 701
Årets avskrivninger	-3 893	-201 698	-566 449	-69 995	-842 035	-808 975
Årets nedskrivninger	-	-	-2 506	-	-2 506	-7 344
Økonomisk avskrivningsperiode	10 år-evig	20-30 år	3-15 år	5-10 år		
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær		
Regnskapsmessig gevinst (+) /tap (-) solgte driftsmidler	2 413	34 473	209	16 092	53 187	15 135
Bokført verdi av eiendeler knyttet til leieavtaler ¹⁾	-	-	-	-	-	173
herav årets avskrivninger	-	-	-	-	-	-8 460

¹⁾ Hensiver til note 18.

Bygg og bygginnredning består av egne produksjonslokaler, lager og administrasjonsbygg for anvendelse i egen meierivirksomhet og i produksjon av iskrem. Utleie til eksterne leietakere foregår i ubetydelig omfang. Varige driftsmidler hvor det forelå indikasjoner på verdifall, er vurdert for nedskrivningsbehov. Nedskrivninger til gjenvinnbart beløp av varige driftsmidler er gjennomført som følge av vedtak om framtidige nedleggelse av anlegg, omleggelser av driften og prosjekter som er blitt mindre lønnsomme enn forutsatt.

Tabellen under viser bokført verdi av bygg, tekniske installasjoner og maskiner under oppføring. Anlegg under oppføring bokføres som varige driftsmidler, men avskrives ikke før anlegget tas i bruk.

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Anlegg under oppføring	2016	2015
83 848	351 327	Bygg	82 341	350 812
4 230	4 496	Tekniske installasjoner	3 889	4 224
322 387	181 624	Maskiner	306 570	172 472
410 465	537 447	Sum anlegg under oppføring	392 800	527 508

Hensiver til investeringer i større nyanlegg i note 5.

NOTE 14 Datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap

Beløp i 1000 kroner

Datterselskap	Forretningskontor	Anskaffelses- tidspunkt	Morselskap TINE SA		Andel egenkapital i selskapet 31.12.2016	Bokført verdi i TINE SA 31.12.2016	Bokført verdi i TINE SA 31.12.2015
			Eierandel/ stemmeandel	Under- konsern/ datterselskap Eierandel/ stemmeandel			
Bunes Fryselager AS ¹⁾	Porsgrunn	1975	19 %	40 %	9 557	95	95
Diplom-Is AS	Nittedal	1991	100 %		253 939	471 394	471 394
Norsk Iskrem AS	Nittedal	1989		100 %			
Laguna Produkter AS	Holmestrand	2016		100 %			
Isdalen AS	Oslo	2016		100 %			
Fjordland AS	Oslo	1985	51 %		64 201	18 333	18 333
Matvarehuset AS	Bergen	2014		75 %			
Transparty AS	Bergen	2014		75 %			
Matlyst AS	Bergen	2016		65 %			
Safari Næringsmidler AS	Bergen	2016		65 %			
LL Voss Handverksmerieri AS ²⁾	Oslo	1994	100 %		347	399	390
Maritex AS	Oslo	2001	100 %		9 035	8 624	8 624
Heimatt AS ³⁾	Oslo	2002	100 %		1 608	3 501	3 501
Norseland Holdings Ltd.	Ilchester, UK	2004	100 %		101 683	119 999	119 999
Norseland Ltd.	Ilchester, UK	2008		100 %			
Phonefood Ltd.	Ilchester, UK	2008		100 %			
Ridgebrick Ltd.	Ilchester, UK	2013		100 %			
Norseland Inc.	Stamford, USA	1978	100 %		265 671	72 889	3 153
Alpine Dairy LLC	Winesburg, USA	2012		100 %			
Næringsmiddelproduksjon AS	Oslo	2001	100 %		1 000	1 103	1 103
OsteCompagniet AS	Oslo	2001	100 %		11 298	3 053	3 053
Sunniva Drikker AS	Oslo	2002	100 %		22 009	12 427	12 427
TINE Eiendom Espehaugen AS	Bergen	2010	100 %		44 630	95 655	87 615
TINE Holding AB	Ulricehamn, Sverige	2007	100 %		671 990	751 395	589 776
TINE Holding Ireland Ltd.	Dublin, Irland	2016		100 %			
TINE Ireland Ltd.	Dublin, Irland	2016		100 %			
Wernersson Glass AB	Ulricehamn, Sverige	2003/04/06		100 %			
Wernersson Ost AB	Ulricehamn, Sverige	2007		100 %			
Wernersson Ost Danmark AS	Roskilde, Danmark	2007/08/11		100 %			
Wernersson Ost Fårskvargruppen AB	Ulricehamn, Sverige	2007/08 ⁴⁾		100 %			
Sum					1 456 967	1 558 868	1 319 464

¹⁾ Samlet eierandel i Bunes Fryselager AS for TINE Konsern utgjør 59 % (TINE SA 19 % og Diplom-Is AS 40 %).²⁾ Navnebytte fra Landbrukets Ferskvaredistribusjon AS til LL Voss Handverksmerieri AS i 2016.³⁾ Navnebytte fra Melkerampa AS til Heimatt AS i 2016.

Beløp i 1000 kroner

FELLESKONTROLLERT VIRKSOMHET (FKV) OG TILKNYTTETE SELSKAP (TS)	Forretnings- kontor	Anskaffelses- tidspunkt	Eierandel/ stemmeandel	Antall aksjer/ andeler	TINE KONSERN				TINE SA	
					Resultat- andel 2016	Andel egenkapital 31.12.2016	Resultat- andel 2015	Andel egenkapital 31.12.2015	Verdi i balansen 31.12.2016	Verdi i balansen 31.12.2015
Fjordkjøkken AS	Varhaug	1996	23,46 %	6 100	3 601	28 500	3 905	24 900	9 700	9 700
Lotito Foods Holding LLC ⁴⁾	Edison, USA	2016	33,33 %		-692	140 887	-	-	-	-
Skala AS	Oslo	1948	50,00 %	12 500	4 258	46 089	4 120	41 831	984	984
TUN Media AS	Oslo	2000	25,50 %	23 523 807	2 344	15 396	2 079	13 052	10 212	10 212
Andre FKV og TS					263	4 026	305	4 287	2 046	2 046
Sum FKV og TS					9 774	234 898	10 409	84 070	22 942	22 942

⁴⁾ Henviser til kjøp av virksomheter under samme note.

INNETEKTER FRA INVESTERINGER I DATTERSELSKAP

Beløp i 1000 kroner

Finansinntektsart	TINE SA	
	2016	2015
Konsernbidrag	44 197	24 108
Utbytte	21 264	19 577
Sum inntekter fra investeringer i datterselskap	65 461	43 685

Note 14 forts. neste side

Note 14 forts.

SELSKAPSEDRINGER

Kjøp av virksomheter: Norsk Iskrem AS, som er et datterselskap til Diplom-Is AS, kjøpte i 2016 100 % av aksjene i selskapene Laguna Produkter AS og Isdalen AS. Laguna Produkter AS holder til i Holmestrand og leverer slush, shave ice og frappe til kiosk, bensin og servicehandel (KBS). Isdalen AS holder til i Oslo og driver salg av yoghurt-is soft serve og slush med tilhørende salg og service på maskiner til KBS, samt literis mot dagligvare og KBS.

Fjordland AS kjøpte i 2016 65 % av aksjene i selskapene Matlyst AS og Safari Næringsmidler AS. Matlyst AS er en lokalmat- og ferdigmatprodusent i Hordaland. Safari Næringsmidler AS er cateringleverandør til privat- og bedriftsmarkedet i Hordaland.

Norseland Inc. kjøpte i 2016 1/3 av selskapet Lotito Foods Holding LLC. Selskapet består av tre datterselskap. Det første er International Cheese Exchange (ICE) som driver med skiving og pakking av ost (herunder også Jarlsberg® produsert i USA), det andre, Lotito Foods LLC, driver hovedsakelig med import av italienske oster og spesialiteter, og den tredje, Swan Valley Cheese of Vermont LLC, produserer spesialoster.

NOTE 15 Varebeholdning

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Spesifikasjon	31.12.2016	31.12.2015
296 724	288 440	Råvarer	258 409	261 996
257 466	305 500	Varer under tilvirkning	196 286	250 306
1 193 067	1 083 157	Egentilvirkede ferdigvarer	1 106 039	991 204
370 377	380 721	Handelsvarer	74 684	45 267
2 117 634	2 057 818	Sum varebeholdning	1 635 418	1 548 773
31.12.2016	31.12.2015	Verdivurdering	31.12.2016	31.12.2015
2 021 401	1 996 303	Vurdert til anskaffelseskost	1 562 191	1 507 851
96 233	61 515	Vurdert til virkelig verdi	73 227	40 922
2 117 634	2 057 818	Sum varebeholdning	1 635 418	1 548 773

Konsernets varelager er nedskrevet med MNOK 51,4 pr 31.12.2016 grunnet ukurans og nedvurdering som følge av endrede markedsvilkår for enkelte produktsegment. Nedskrivningen gjelder hovedsakelig melkepulver og ost. Tilsvarende tall for 2015 var MNOK 44,2.

NOTE 16 Mellomværende med felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Mellomværende med felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap	31.12.2016	31.12.2015
971	1 775	Kortsiktige fordringer på felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap	951	1 762
53 388	51 675	Kortsiktig gjeld til felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap	53 388	51 173

NOTE 17 Egenkapital

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN					TINE SA				
31.12.2016					31.12.2015				
Andelskapital	Etterbetalingsfond	Annen egenkapital	Minoritetenes andel	Sum egenkapital	Andelskapital	Etterbetalingsfond	Annen egenkapital	Minoritetenes andel	Sum egenkapital
6 429	340 000	6 241 664	61 126	6 649 219	6 891	340 000	5 726 123	53 757	6 126 771
Egenkapital 01.01					Egenkapital 01.01				
Årets endring i egenkapital					Årets endring i egenkapital				
-	-	1 599 517	34 106	1 633 623	-	-	1 397 630	26 092	1 423 722
-	-	-963 401	-	-963 401	-	-	-870 029	-	-870 029
-	84 000	-84 000	-	-	-	-	-	-	-
-179	-	-	-	-179	-462	-	-	-	-462
-	-	3 249	-	3 249	-	-	-24 817	-	-24 817
-	-	68 077	-	68 077	-	-	-73 623	-	-73 623
-	-	-	17 000	17 000	-	-	-	-	-
-	-	-	-20 611	-20 611	-	-	-	-18 723	-18 723
-	-	-92 086	-	-92 086	-	-	93 000	-	93 000
-	-	-6 323	-	-6 323	-	-	-6 620	-	-6 620
6 250	424 000	6 766 697	91 621	7 288 568	6 429	340 000	6 241 664	61 126	6 649 219
Egenkapital 31.12					Egenkapital 31.12				

Note 17 forts. neste side

Note 17 forts.

Minoriteter representerer eksterne eierandeler i datterselskap

Minoritetenes andel av egenkapitalen fordeler seg som følger:	TINE KONSERN	
	31.12.2016	31.12.2015
Bunes Fryselager AS	6 641	6 771
Fjordland AS	71 093	50 258
Matvarehuset AS	3 892	3 120
Transporty AS	1 047	977
Matlyst AS	6 874	-
Safari Næringsmidler AS	2 074	-
Sum minoritetenes andel av egenkapital	91 621	61 126

TINE SA

31.12.2016				31.12.2015			
Andelskapital	Etterbetalingsfond	Annen egenkapital	Sum egenkapital	Andelskapital	Etterbetalingsfond	Annen egenkapital	Sum egenkapital
6 429	340 000	6 103 887	6 450 316	6 891	340 000	5 696 218	6 043 109
Egenkapital 01.01				Egenkapital 01.01			
Årets endring i egenkapital				Årets endring i egenkapital			
-	-	1 634 032	1 634 032	-	-	1 301 721	1 301 721
-	-	-963 401	-963 401	-	-	-870 029	-870 029
-	84 000	-84 000	-	-	-	-	-
-179	-	-	-179	-462	-	-	-462
-	-	3 249	3 249	-	-	-24 817	-24 817
-	-	-	-	-	-	794	794
6 250	424 000	6 693 767	7 124 017	6 429	340 000	6 103 887	6 450 316

NOTE 18 Forpliktelse knyttet til balanseførte leieavtaler

TINE KONSERN		TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
-	1 366	-	1 366
-	1 391	-	1 391

Alle leasingkontrakter utløper pr 31.12.2016.

NOTE 19 Balanseførte avsetninger for forpliktelse

Følgende avsetninger for fremtidige forpliktelse er balanseført som gjeld:

TINE KONSERN		TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
109 084	128 131	108 241	126 796

Avsetninger for omstillingskostnader omfatter omstillingstiltak, sluttvederlag og pensjoner i TINE SA og Diplom-Is AS.

FINANSIELL INFORMASJON

NOTE 20 Finansiell risiko og sikringsinstrumenter

TINE SA har en helhetlig tilnærming til konsernets finansielle risikoer. Overordnet målsetting i TINEs finansielle policy er å bidra til en høyest mulig og stabil melkepris. TINE SA benytter rente- og valutaderivater som ledd i styringen av konsernets valuta- og renteeksponering. Rente-derivater, valutaterminer og valutaopsjoner inngås for å oppnå ønsket rentestruktur på låneporteføljen samt sikre kontantstrømmer i utenlandsk valuta.

VALUTARISIKO

TINE SA har valutarisiko i form av transaksjonsrisiko som i hovedsak er knyttet til varesalg og kjøp av innsatsfaktorer, samt investeringer i og utbytte fra datterselskap utenfor Norge. Balanserisiko knytter seg til

eierandeler i utenlandske datterselskap i Sverige, Danmark, Storbritannia og USA med funksjonell valuta ulik NOK.

For å redusere risiko i forbindelse med handelstransaksjoner i utenlandsk valuta har TINE SA inngått valutaterminer og valutaopsjoner knyttet til valutaene USD og EUR hvor TINE SA har sin hovedeksponering. Valuta-derivatene vurderes i henhold til regnskapslovens § 5-9 til virkelig verdi i balansen. Urealiserte endringer i virkelig verdi føres mot egenkapitalen.

I TINE Konsern anvendes sikring av nettoinvesteringen i utenlandske datterselskap.

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Markedsverdi av valutaderivater	31.12.2016	31.12.2015
-34 027	-28 630	Valutaderivater som vurderes til virkelig verdi i balansen	-34 027	-5 208
-34 027	-28 630	Sum markedsverdi av valutaderivater ¹⁾	-34 027	-5 208

Beløp i 1000 kroner

¹⁾ Sum balanseført verdi av valutaderivater er klassifisert som langsiktig gjeld.

Endring i urealiserte verdier på valutaderivater utgjør i TINE SA i 2016 MNOK -29. Det ble innført sikringsbokføring på valutasikret kontantstrøm fra 1. januar 2016. Urealisert verdiendring er derfor ikke resultatført i 2016.

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Realisert og urealisert gevinst og tap på valuta	2016	2015
61 818	-113 599	Realisert gevinst og tap på valuta	93 237	-93 464
-63 113	100 924	Urealisert gevinst og tap på valuta	-6 695	-6 909
-1 295	-12 675	Netto realisert og urealisert gevinst og tap på valuta ²⁾	86 542	-100 373

Beløp i 1000 kroner

²⁾ Gevinst og tap knyttet til kontantstrømsikring sikringsbokføres og er ikke bokført over resultatet i TINE SA. Gevinst og tap knyttet til sikring av nettoinvestering i utenlandske datterselskap føres over resultatet i TINE SA, men tilbakeføres i TINE Konsern.

TINE SA har valutasikret deler av nettoinvesteringene i TINE Holding AB, Wernersson Ost AB, Norseland Ltd og Norsland Inc. Valutalån og valuta-derivater benyttes som sikringsinstrument. Verdiendringene på sikringsinstrumentene føres mot egenkapital i TINE Konsern. Akkumulert verdi på sikring av nettoinvesteringer utgjør pr 31.12.2016 MNOK - 86 etter skatt mot MNOK -154 pr 31.12.2015. Beløpet inngår i balanseposten annen egenkapital i TINE Konsern.

RENTERISIKO

Det vesentligste av TINE SA sin renterisikoeksponering er knyttet til låneporteføljen. TINEs finansielle policy for styring av renterisiko har som formål å gi konsernet en mest mulig kostnadseffektiv finansiering, samtidig med et ønske om en viss stabilitet og forutsigbarhet i finanskostnadene.

For å redusere risiko knyttet til fremtidige rentebetalinger som følge av svingninger i markedsrenter, har TINE SA åpnet for inngåelse av rentesikrings-instrumenter. Rentesikringene har varighet på inntil 20 år med durasjon opptil 10 år. Sikringsgraden varierer men begrenses normalt til 50 % i forhold til forventet fremtidig netto rentebærende gjeld.

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015	Renteinntekter og -kostnader	2016	2015
-	-	Renteinntekter fra foretak i samme konsern	8 458	7 213
17 662	13 240	Eksterne renteinntekter	16 789	12 423
-118 163	-105 323	Eksterne rentekostnader	-116 659	-104 744
-100 501	-92 083	Netto renteinntekter og -kostnader	-91 412	-85 108

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Markedsverdi rentederivater eksklusiv påløpte rente	31.12.2016	31.12.2015
-127 979	-179 760	Sum rentederivater hvor verdiendring føres mot egenkapital	-127 979	-179 760
-127 979	-179 760	Sum markedsverdi rentederivater eksklusiv påløpte rente ³⁾	-127 979	-179 760

Beløp i 1000 kroner

³⁾ Sum balanseført verdi av rentederivater inngår i balansenlinjen langsiktige finansielle forpliktelser.

Rentederivater knytter seg til kontantstrømsikring av fremtidige rentebetalinger og verdiendringer føres mot egenkapitalen. I 2016 ble det realisert rentederivater med samlet markedsverdi på MNOK -74. De realiserte rentederivatene inngikk i kontantstrømsikringen av fremtidige rentebetalinger. Realisasjonsbeløpet inngår i annen egenkapital og resultatføres i takt med rentebetalningene som derivatene opprinnelig sikret. Akkumulerte urealiserte og realiserte verdiendringer på kontantstrømsikring av rentebetalinger utgjør pr 31.12.2016 MNOK -218 etter skatt mot MNOK -222 pr 31.12.2015. Beløpet inngår i balanseposten annen egenkapital både for TINE Konsern og TINE SA.

Note 20 forts.

RENTESENSITIVITETSANALYSE

Analysen illustrerer renterisikoen tilknyttet konsernets rentebærende gjeld pr 31.12.2016. Det er her vist hvordan en renteendring på 2 prosentenheter forventes å påvirke resultatet for kommende regnskapsår (tall i MNOK). Konsernet har inngått flere rentederivater, men disse har ikke oppstart før tidligst ultimo 2017 og inngår derfor ikke i analysen. Det er benyttet nominell skattesats på 24 %.

TINE KONSERN			TINE SA		
Netto rentebærende gjeld	Resultateffekt etter skatt		Netto rentebærende gjeld	Resultateffekt etter skatt	
2 843	-43	Netto effekt på positiv endring i rente (+2 %)	2 995	-46	
2 843	43	Netto effekt på negativ endring i rente (-2 %)	2 995	46	

Beløp i MNOK

KREDITTRISIKO

Kredittrisiko er risikoen for at en part vil påføre den annen part et finansielt tap ved å ikke innfri sin forpliktelse. TINE Konsern påtar seg motpartsrisiko ved salg av varer, gjennom driftsgarantiordningen for melkeprodusenter, ved plassering av overskuddslikviditet og ved handel med finansielle derivater.

TINE Konsern har etablert rutiner for kredittvurdering av kunder og kredittgrenser fastsettes i henhold til selskapets kredittpolicy. Disse retningslinjene åpner blant annet for å kreve en oppgjørsform som gir sikkerhet for betaling for vareleveranser. Kunder av TINE er grossister og enkeltkunder innenfor flere kundesegmenter. Deres betalingssevne anses som god og tap på fordringer i TINE Konsern har historisk vært lave. Endrede utsikter for norsk makroøkonomi har gjort at oppfølging av utsatte kunde grupper er forsterket i TINE Konsern.

TINE SA har også inngått en driftsgarantiordning hvor TINE SA garanterer for maksimalt 50 % av utestående kreditt som melkeprodusentene har i Driftskredittordningen for landbruket. Historisk har det vært lave utbetalinger i denne ordningen. Motpartsrisiko for finansielle derivater og plassering av overskuddslikviditet reduseres gjennom valg av motparter med høy kredittrating, samt diversifisering.

LIKVIDITETSRIKISKO

Likviditetsrisiko er risikoen for at TINE Konsern ikke vil være i stand til å betjene sine finansielle forpliktelser etterhvert som de forfaller. TINE Konsern styrer sin likviditetsrisiko ved å ha tilstrekkelige likviditetsreserver og trekkmuligheter på avtalte kredittrammer med bank og ved

løpende overvåking av framtidige kontantstrømmer knyttet til finansielle eiendeler og gjeld i balansen. Likviditeten i TINE Konsern vurderes som god. TINE Konsern har 31.12.2016 ledige rammer innenfor lånefasiliteter som vil kunne dekke inn kortsiktig refinansieringsbehov, og tilgjengelige rammer tilsier at likviditetsrisikoen kan anses som svært lav.

Det vises til note 24 hvor det er gitt en nærmere beskrivelse av trekkfasilitetene og finansieringssituasjonen.

RÅVARERISIKO

Prisene på verdensmarkedet for de viktigste bulkproduktene som smør, melkepulver, cheddar og gauda fortsatte å utvikle seg negativt i starten av 2016 i forhold til 2015 før de startet å stige igjen i 2. halvår 2016.

Europa har estimert en lavere innveining enn tidligere prognostisert for år 2017 med en økning på 0,5 % over innveingen i 2016. For EU så er det i hovedsak de lave melkeprisene som har påvirket produksjonen. Vi har også foreløpige prognoser som tilsier at produksjonen i Sør-Amerika, USA og Oceania vil være stabil til noe synkende, her har vært vært med på å påvirke tilgang på fôr i mengde og kvalitet og derav innveid melk i 2016 som vil gi ringvirkninger inn i 2017.

Det internasjonale melkemarkedet ser ut til å være på vei til en bedre totalsituasjon for år 2017 i forhold til 2015 og 2016 når det gjelder prisnivåer. Det store spørsmålet vil være om prisene vil få ekstra hjelp ved at handelen på verdensmarkedet skulle tilta eller om en del av de mulige utfordringene som vært og en lavere etterspørsel enn estimert vil bremse utviklingen videre inn i 2017.

NOTE 21 Netto andre finansinntekter og -kostnader

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
2016	2015		2016	2015
-	-	Nedskrivning av investeringer i felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap	-	-1 000
-	-	Reversering av tidligere års nedskrivning i datterselskap	62 860	52 000
-55	-170	Nedskrivning av investeringer i andre selskap	-20	-105
2 901	-559	Verdiendring av markedsbaserte finansielle omløpsmidler	2 856	-593
535	641	Andre finansinntekter	494	321
-10 632	-4 985	Andre finanskostnader	-8 393	-2 515
-7 251	-5 073	Netto andre finansinntekter og -kostnader	57 797	48 108

Reversering av tidligere års nedskrivning i datterselskap for 2016 knytter seg til TINE Holding AB og for 2015 knytter seg til Norseland Ltd.

NOTE 22 Garantier**GARANTIER:****Bankgarantier**

TINE Konsern har til rådighet garantiramme på MNOK 200 hos Euler Hermes Norge. Garantiansvaret dekker i all hovedsak skattetrekksgarantier for TINE SA og datterselskap, samt transportløyvegarantier for TINE SA.

Garantier stilt av TINE

TINE SA er solidarisk ansvarlig overfor Euler Hermes Norge for garantier stilt på vegne av datterselskap. Pr 31.12.2016 utgjorde dette engasjementet MNOK 23. For øvrig dekker TINE SA maksimalt 50 % av de gjeldende driftskreditter melkeprodusentene har i Driftskredittordningen for landbruket. Det vises også til note 20, avsnitt om kredittrisiko.

NOTE 23 Bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer

Beløp i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer	31.12.2016	31.12.2015
336 571	556 321	Bankinnskudd og kontanter	162 882	402 080
61 625	-	Konsernkontoordning	-	-
403 290	2 288	Rentefond	403 290	-
801 486	558 609	Sum bankinnskudd, kontanter og pengemarkedspapirer	566 172	402 080
		herav:		
5 542	3 873	Bundne bankinnskudd	-	-

TINE SA har en konsernkontoavtale med Danske Bank A/S med en samlet kassekreditt for hele konsernet med unntak av underkonsernene Norseland Inc. og Fjordland AS. Disse datterselskapene har separate bankavtaler og kassekreditter.

NOTE 24 Annen langsiktig gjeld

Beløp i MNOK

Tabellen under viser annen langsiktig gjeld:

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Type lån	31.12.2016	31.12.2015
2 070	2 000	Obligasjonslån	2 070	2 000
1 071	600	Øvrig langsiktig rentebærende gjeld	1 071	600
403	242	Flervaluta trekkrettigheter	403	242
13	15	Banklån	-	-
47	1	Øvrige lån	13	1
3 604	2 858	Sum annen langsiktig gjeld	3 557	2 843

Tabellen under viser kontraktmessige forfall og avdrag pr type lån pr år:

TINE KONSERN					TINE SA					
Forfall og avdrag i 2017	2018	2019	2020	2021 og senere	Type lån	Forfall og avdrag i 2017	2018	2019	2020	2021 og senere
670	500	500	-	400	Obligasjonslån	670	500	500	-	400
-	521	100	100	350	Øvrig langsiktig rentebærende gjeld	-	521	100	100	350
-	-	-	-	403	Flervaluta trekkrettigheter	-	-	-	-	403
-	13	-	-	-	Banklån	-	-	-	-	-
-	47	-	-	-	Øvrige lån	-	13	-	-	-
670	1 081	600	100	1 153	Sum kontraktmessige avdrag	670	1 034	600	100	1 153

Note 24 forts. neste side

Note 24 forts.

Gjennomsnittlig rente for langsiktig rentebærende gjeld har for 2016 vært 2,8 %. Tilsvarende gjennomsnittlig rente var 3,1 % i 2015.

Obligasjonslån

TINE SA har fem obligasjonslån notert på ABM (Alternative Bond Market) med totalt utestående MNOK 2 070 pr 31.12.2016. For samtlige obligasjonslån er det inngått låneavtale med Norsk Tillitsmann ASA. Lånene har negativ pantsettelsesklausul og er sidestilt med andre rentebærende lån.

Øvrig langsiktig rentebærende gjeld

TINE SA sin øvrige langsiktige rentebærende gjeld utgjør pr 31.12.2016 MNOK 1 071 og består av ett lån i Den Nordiske Investeringsbanken og ett lån i KfW IPEX-Bank.

Flervaluta trekkrettighet

TINE SA har en avtale med fire banker om en langsiktig flervaluta trekkrettighet på MNOK 1 200. Trekkfasiliteten ble inngått i juni 2015 og har en løpetid på 5+1+1 år. I juni 2016 ble den føste opsjonen på ett års forlengelse benyttet. Trekkfasiliteten benyttes primært som 'back-stop' for kortsiktig finansiering. Pr 31.12.2016 var det trukket MNOK 403 innenfor låneavtalen, knyttet til sikring av nettoinvestering i utenlandske datterselskap. Se ytterligere omtale i note 20.

Lånevilkår

Avtalene begrenser muligheten for opptak av nye lån med pantesikkerhet uten godkjenning av långiverne. Viktige lånevilkår utover dette er krav til at egenkapitalandelen i TINE Konsern minimum skal være 40 %, begrensning på adgang til bruk av finansiell leasing og at salg av eiendeler som utgjør en betydelig del av virksomheten, skal godkjennes av långiverne.

NOTE 25 Kortsiktig rentebærende gjeld

Belop i 1000 kroner

TINE KONSERN			TINE SA	
31.12.2016	31.12.2015	Kortsiktig rentebærende gjeld	31.12.2016	31.12.2015
-	400 000	Sertifikatlån	-	400 000
3 843	-	Dagslån	3 843	-
-	152 160	Kassekreditt, konsernkontoordning	-	152 160
37 129	66 518	Kassekreditt, utenfor konsernkontoordning	-	-
40 971	618 678	Sum kortsiktig rentebærende gjeld	3 843	552 160
992 171	839 884	Ubenyttet del av kassekreditt	900 000	747 840

TINE SA har en konsernkontoavtale med Danske Bank A/S med en samlet kassekreditt for hele konsernet med unntak av underkonsernene Norseland Inc. og Fjordland AS. Disse datterselskapene har separate bankavtaler og kassekreditter. Rammen på trekkfasiliteten til TINE SA er MNOK 900.

ØVRIGE OPPLYSNINGER

NOTE 26 Nærstående parter og ledende personell

Beløp i kroner

Konsernstyret, rådet, kontrollkomite og konsernledelsen er definert som nærstående parter og ledende personell i TINE.

Konsernstyret	Styrehonorar TINE SA ¹⁾	Andre godtgjørelser
Trond Reierstad (styreleder) ²⁾	530 000	386 891
Nils Asle Dolmseth (nestleder)	265 000	147 110
Anders Johansen	190 000	169 848
Turid Næss	190 000	109 298
Cecilie Bjørlo	190 000	139 451
Askild Eggebø	190 000	91 533
Helga Thorvik Ulven	190 000	120 542
Norvald Dalsbø	190 000	103 476
Marit Haugen	190 000	171 934
Rolf Øyvind Thune	190 000	95 306
Dag Rune Herting (ansattvalgt) ³⁾	147 500	-
Svein Førde (ansattvalgt) ⁴⁾	147 500	-
Steinar Koen (ansattvalgt) ⁵⁾	100 000	-
Elin Aarvik (ansattvalgt)	190 000	-
Tor Arne Johansen (ansattvalgt)	190 000	-
Varamedlem		
Helge Arne Espeland	157 000	101 022
Ottar Råd (ansattvalgt) ⁶⁾	134 000	-
Jeffrey Eliot Thomas (ansattvalgt) ⁷⁾	41 000	-
Årsmøte og rådmøte	Honorar TINE SA	Andre godtgjørelser
Jarle Bogen (ordfører)	140 000	238 338
Elisabeth Irgens Hokstad (varaordfører)	80 000	88 587
Kontrollkomite		
Per Amb (leder)	65 000	40 478
Sigrun Bakken Lerhol (nestleder)	50 000	32 364
Petter Arne Ekroll ³⁾	37 500	22 510

¹⁾ Inklusiv honorar fra interne regionstyrene. Det er ikke utbetalt styrehonorar fra datterselskap av TINE SA.²⁾ Utbetalingen til Trond Reierstad består av kr 530 000 i styrehonorarer og kr 374 900 i utbetaling til næringsdrivende (inkludert i andre godtgjørelser).³⁾ Begynte 28.04.2016.⁴⁾ Sluttet 28.04.2016.⁵⁾ Sluttet 28.04.2016. Tilbake som styremedlem 15.09.2016.⁶⁾ Begynte i konsernstyret 28.04.2016. Tilbake som varamedlem 15.09.2016.⁷⁾ Begynte 15.09.2016.

Konsernledelse	Samlede utgifter til lønn	Styrehonorar datterselskap	Pensjonskostnad	Andre godtgjørelser
Ansatt i TINE SA				
Hanne Refsholt (konsernsjef)	3 001 572	-	1 331 166	141 055
Johnny Ødegård	1 482 584	-	589 530	127 423
Eirik Selmer-Olsen	1 527 060	22 750	473 960	137 874
Jørn Spakrud	2 166 683	65 000	1 027 822	133 637
John Ole Skeide	2 065 571	151 500	954 981	183 588
Lars Galtung	1 314 243	-	458 310	129 766
Per Ivar Berg	1 905 444	-	965 820	161 928
Aniela Gjøs	1 935 364	-	745 541	126 943
Kathrine Mo	1 922 277	-	886 271	149 218
Bjørn Moldskred ⁸⁾	2 086 972	96 200	746 590	132 052
Lise Falkjell	1 524 512	32 500	467 003	133 257

⁸⁾ Sluttet 30.11.2016.

Verken styreleder, øvrige medlemmer i konsernstyret, konsernsjef eller øvrige medlemmer i konsernledelsen mottar bonuser, opsjoner eller har avtale om overskuddsdeling. Det er utbetaling som er lagt til grunn i noten med unntak av pensjoner hvor årets pensjonsopptjening er lagt til grunn. Ingen av de nevnte ledende personer har lån eller sikkerhetsstillelse fra TINE. Hanne Refsholt har pensjonsavtale som trer i kraft ved fylte 62 år. Avtalen er finansiert over driften. Pensjonens størrelse: 80 % fra 62 til 63 år, 75 % fra 63 til 64 år, 70 % fra 64 til 65 år og 66 % fra 65 til 67 år. Fra fylte 67 år inngår hun i driftspensjonsordningen for ansatte med lønn over 12 G. Øvrige medlemmer i konsernledelsen inngår i samme driftspensjonsordning. Avtalen trer i kraft fra fylte 62 år og har en pensjonsstørrelse på 66 % av lønn ut over 12 G.

NOTE 27 Ikke balanseførte leieforpliktelser

Beløp i 1000 kroner

TINE SA og datterselskap i TINE Konsern har leieforhold og leiekontrakter som gjelder leie av kontorlokaler, lager, fryselager, produksjonsmaskiner, transportmidler, data- og kontormaskiner og frysebokser. Tabellen under viser årlige leiebeløp og leieavtalenes varighet:

TINE KONSERN				TINE SA	
2016	2015	Leieforhold	Leieavtalenes varighet	2016	2015
79 886	89 790	Kontorlokaler	3-10 år	57 640	53 316
12 856	26 204	Lager og fryselager	0-10 år	-	-
30 823	30 245	Produksjonsmaskiner	3-7 år	28 753	29 834
10 962	18 152	Transportmidler	2-5 år	2 784	2 659
16 380	21 508	Data- og kontormaskiner	3 år	16 167	21 404
419	804	Frysebokser	4-5 år	-	-
151 326	186 703	Sum ikke balanseførte leieforpliktelser		105 344	107 213

NOTE 28 Transaksjoner med nærstående parter

Beløp i 1000 kroner

		TINE SA	
		2016	2015
Transaksjoner med datterselskap			
Salg av varer og tjenester		2 168 345	2 016 201
Kjøp av varer og tjenester		42 758	23 709
Transaksjoner med felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap			
Salg av varer og tjenester		15 102	14 567
Kjøp av varer og tjenester		639 045	705 496

Vi definerer nærstående parter som våre eiere, ledende ansatte, alle datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap av TINE SA, samt MP Pensjon.

Vedrørende transaksjoner med våre eiere henvises det til eget kapittel om TINE Råvare som spesifiserer transaksjoner knyttet til etterbetaling og kjøp av rå melk fra melkeprodusenten. Vedrørende transaksjoner med MP Pensjon henvises det til opplysninger om innbetalt pensjonspremie i note 8 om pensjoner og pensjonsforpliktelser. Ytelse til ledende ansatte er omtalt i note 26.

Mellomværende med konsernselskap er spesifisert på egne linjer i balansen, samt omtalt i note 14 og mellomværende med felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap er omtalt i note 16. Når det gjelder eierandeler TINE SA har i datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap, henvises til note 14.

Varer til datterselskap, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskap er solgt til samme priser og vilkår som benyttes overfor eksternt tredjepart. Tjenester til de samme nærstående parter er solgt til kostpris med tillegg av beregnet fortjeneste til markedsmessige vilkår avhengig av type tjeneste.

NOTE 29 Pantsettelse

Beløp i 1000 kroner

		TINE KONSERN	
		31.12.2016	31.12.2015
Balanseført verdi av gjeld som er sikret ved pant		38 694	66 518
Balanseført verdi for eiendeler som er stillet som sikkerhet for denne gjelden			
Varebeholdning		190 365	221 026
Kundefordringer		164 918	176 493
Sum pantsatte eiendeler		355 283	397 519

Det er gitt pantesikkerhet for en begrenset del av den kortsiktige gjelden på konsernnivå. Denne gjelden ble tatt opp av TINE's datterselskap før TINE Konsern etablerte dagens lån. TINE har forpliktet seg til å ikke ta opp nye lån med pantesikkerhet i konsernets eiendeler uten långivers samtykke.

NOTE 30 Miljøforhold

TINE har vedtatt miljømål innen områdene klimagassutslipp (CO₂), svinn, energiforbruk, drivstofforbruk og utslipp til vann og avfall. Det er både driftsutgifter, lønnskostnader og investeringer forbundet med å nå disse målene. Vi har avgifter i forbindelse med utslipp til vann og ved levering av ulike typer avfall. Det er miljøavgifter på flere typer emballasje. Det investeres for å redusere miljøbelastningene fra TINE, for eksempel ved bygging og oppgradering av renseanlegg, utstyr for å spare energi, drivstoff og vann og utstyr for kildesortering av avfall. Videre investeres det i teknologi som bidrar til redusert svinn samt muliggjør økt bruk av fornybare ressurser knyttet til produksjon og transport. For ytterligere informasjon henvises til egen omtale i denne årsrapporten samt selskapets digitale årsrapport på www.tine.no.

NOTE 31 Mellomværende med Landbruksdirektoratet – markedsregulering og prisutjevningsordningen**Markedsordningene for melk består av:**

- 1) Kvoteordningen som har til formål å tilpasse melkeproduksjonen etter behovet.
- 2) Markedsreguleringen som TINE SA ivaretar på vegne av alle landets melkeprodusenter.
- 3) Tilskuddsordninger til melkeprodusentene: Grunn- og distriktstilskudd.
- 4) Prisutjevningsordningen som utjevner mellom melkeanvendelser og geografiske forskjeller.
- 5) Importvernet.

Mellomværendet i denne noten omfatter markedsreguleringen (2) og prisutjevningsordningen (4).

Markedsregulering

Omsetningsrådet er ansvarlig for regelverket som legger premissene for gjennomføringen av markedsreguleringen. Markedsreguleringen finansieres av omsetningsavgift og overproduksjonsavgift som betales av alle landets melkeprodusenter ved trekk i oppgjøret for melken. Det er Omsetningsrådet som styrer anvendelsen av midlene. Landbruksdirektoratet er Omsetningsrådets sekretariat og behandler søknader og forslag fra markedsregulator og fremmer innstillinger om vedtak overfor rådet.

Hensikten med markedsreguleringen er å gjennomføre ulike tiltak slik at:

- Melkeprodusentene sikres avsetning for sin produksjon opp mot avtalt målpris.
- TINE Råvare kan ivareta en tilfredsstillende forsyning av rå melk på samme vilkår til alle aktørene i markedsordningen for melk.
- Forbrukermarkedet sikres tilstrekkelig og jevn tilgang på melkebaserte næringsmidler.

Tildelte midler til reguleringstiltak i regi av TINE SA var i 2016 på MNOK 130,3. Forbrukte midler til reguleringstiltak i regi av TINE SA var i 2016 på MNOK 127,6. Tilsvarende tall for 2015 var henholdsvis MNOK 134,3 og MNOK 128,1.

Avsetningstiltakene innen markedsreguleringen består av prisnedskrivning eksport, prisnedskrivning innland og andre tiltak. I tillegg brukes det midler til skolemilkordningen, faglige tiltak rettet mot kvalitets- og avlsarbeid i husdyrnæringen og opplysningsarbeid i regi av Opplysningskontoret for Meieriprodukter (melk.no) og Matmerk. Det påløper også administrative kostnader i TINE SA og kostnader ved å forvalte ordningen i Landbruksdirektoratet og Omsetningsrådet.

Opgavene over markedsregulering, og søknader om kostnadsdekning, blir ikke ferdigbehandlet i Omsetningsrådet før i april måned det påfølgende året, noe som innebærer at det kan oppstå endringer etter årsskiftet. Endelig avregning mellom Landbruksdirektoratet og TINE SA foretas derfor i det etterfølgende regnskapsår.

Beløp i 1000 kroner

	2016	2015
MIDLER TIL DISPOSISJON TIL MARKEDSREGULERING		
Mellomværende pr 01.01	6 238	12 059
Korreksjon vedrørende forrige år	-2 664	1 939
Avregnet Landbruksdirektoratet skyldig forrige år	-3 574	-13 998
Midler til reguleringstiltak i regi av TINE SA	130 254	134 333
Mottatt til faglige tiltak og opplysningsvirksomhet	38 883	36 670
Sum midler til disposisjon til markedsregulering	169 136	171 003
FORBRUKTE MARKEDSREGULERINGSMIDLER		
Prisnedskrivning eksport	15 082	5 930
Prisnedskrivning innland, eksklusiv skolemilk	17 987	16 027
Skolemilkordningen	11 074	20 416
Andre tiltak, eksklusiv administrasjon	75 493	75 936
Administrasjon av markedsreguleringsordningen i TINE SA	7 934	9 785
Faglige tiltak og opplysningsvirksomhet	38 883	36 670
Sum forbrukte markedsreguleringsmidler	166 452	164 765
Mellomværende med Landbruksdirektoratet knyttet til markedsregulering pr. 31.12	2 684	6 238

Kostnader knyttet til prisnedskrivningstiltak og skolemilkordningen er belastet markedsregulator og godskrevet varekostnadene for den aktuelle salgskanal. Kostnader vedrørende andre tiltak er godskrevet funksjonsområdet, mens faglige tiltak og opplysningsvirksomhet utbetales til den aktuelle interesseorganisasjon. Månedlige å konto innbetalinger fra Landbruksdirektoratet balanseføres og avregnes fortløpende. Avstemming og oppgjør skjer i løpet av 1. kvartal året etter reguleringsåret.

Satsene for innkrevd omsetningsavgift fra melkeprodusentene har vært 5 øre pr. liter både i 1. og 2. halvår 2016. Tilsvarende tall for 2015 var 6 øre pr. liter i 1. halvår og 5 øre pr. liter i 2. halvår. Overproduksjonsavgiften økte til kr 4,20 pr. liter i 2016, fra kr 3,20 pr. liter i 2015. I tillegg kreves det inn forskningsavgift på rå melk levert TINE SA og andre aktører. TINE Råvare krever inn avgiftene på vegne av Landbruksdirektoratet.

Note 31 forts.

PRISUTJEVNINGSORDNINGEN FOR MELK

Prisutjevningensordningen for melk har som formål å regulere prisdifferensieringen av melk som råvare til ulike anvendelser i henhold til jordbruksavtalens bestemmelser ved å sikre et høyere samlet markedsuttak og samtidig gi melkeprodusentene mulighet for lik melkepris uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen. Det er videre en viktig premis for ordningen å sikre like konkurransevilkår for aktørene som omfattes av ordningen. Ordningen er hjemlet i forskrift om prisutjevningensordningen for melk, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 18. desember 2007.

	Beløp i 1000 kroner	
	2016	2015
Utjevningsavgift / -tilskudd og innfrakttillegg		
Innfrakttillegg	443 536	481 610
Distribusjonstillegg	9 192	9 919
Sum innfrakttillegg og distribusjonstillegg	452 727	491 529
Hovedmelk- og biproduktanvendelsen	-532 665	-522 917
Etteroppgjør hovedmelk- og biproduktanvendelsen tidligere år	-6 021	6 716
Netto utjevningsavgift / -tilskudd og innfrakttillegg	-85 958	-24 672

Innfrakttillegg og distribusjonstillegg regnskapsføres som kostnadsreduksjon under andre driftskostnader, se note 10. Hovedmelk- og biproduktanvendelsen er belastet varekost.

Den 29. januar 2016 sendte Landbruks- og matdepartementet en rekke endringsforslag i PU på høring. Forenklinger i ordningen var en viktig målsetting med forslagene. Landbruks- og matdepartementet sine beslutninger inngår i statens tilbud til jordbruksoppjøret 2016/2017.

Innfrakttillegget ble redusert med 2,5 øre/liter og 7,5 % pr liter fra 1. juli 2016. I gjennomsnitt utgjør reduksjonen ca 5 øre/liter melk. Hensikten med nedskaleringen av innfraktordningen var blant annet å bringe den mer på linje med øvrige fraktordninger i landbruket.

Prisutjevningensstøtten til merkevareeksport, som i stor grad gjelder eksport av Jærlandsberg®, avvikles fra 1. juli 2020. Støtten ble redusert med 23 øre/liter melk 1. juli 2016. Landbruks- og matdepartementet besluttet samtidig en tilsvarende reduksjon fra 1. juli 2017, men deretter skal støtten ligge fast fram til full avvikling fra 1. juli 2020.

	Beløp i 1000 kroner	
	31.12.2016	31.12.2015
Mellomværende med Landbruksdirektoratet vedrørende PU-ordningen	-44 477	-34 132

ERKLÆRING FRA KONSERNSTYRET OG KONSERNSJEFEN

Konsernstyret og konsernsjefen har i dag behandlet og fastsatt årsregnskapet for TINE SA og TINE Gruppa for perioden 1. januar til 31. desember 2016. Vi bekrefter etter beste overbevisning at:

- Årsregnskapet 2016 er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder.
- Opplysningene i årsregnskapet gir et rettviseende bilde av selskapets og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.
- Årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til selskapet og konsernet.
- Årsberetningen gir en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer selskapet og konsernet står ovenfor.

OSLO, 14. FEBRUAR 2017

 ANDERS JOHANSEN	 HELGA THORVIK ULVEN	 ASKILD EGGEBO	 CECILIE BJØRLO	 TURID NÆSS	 NORVALD DALSBØ
 ROLF ØYVIND THUNE	 MARIT HAUGEN	 TOR ARNE JOHANSEN	 DAG RUNE HERTING	 ELIN AARVIK	 STEINAR KOEN
 NILS ASLE DØLMSETH Nestleder		 TROND REIERSTAD Leder		 HANNE REFSHOLT Konsernsjef	